

**ÖNKÉNTESSEG
MAGYARORSZÁGON**
2018

AZ ÖNKÉNTESSEGGKUTATÁS
ELSŐ EREDMÉNYEI

Az Önkéntesség Magyarországon 2018 kutatás első eredményeinek szerkesztője:

Gyorgyovich Miklós (kutatásvezető)

Az adatfelvétel előkészítésében és az adatfeldolgozás során közreműködtek a Századvég Politikai Iskola Alapítvány Társadalomtudományi Kutatócsoport tagjai:

Bokányi Zita
Kollár Dávid
Kovács Emese
Kovács Szilvia
László Tamás
Makay Mónika
Menich Dóra
Pillók Péter
Simon Nikolett

A kutatás megrendelője:

Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft.

A kutatás pénzügyi fedezetét az alábbi alapok biztosították:

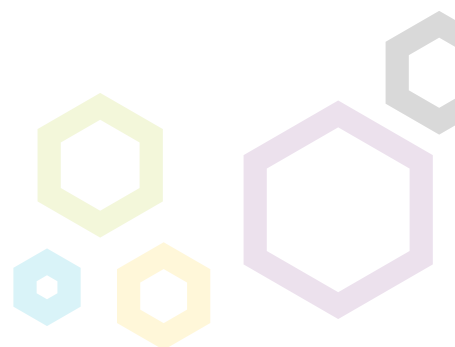
EFOP-1.2.3-VEKOP-15-2015-00001 – Komplex ifjúsági fejlesztések – ÚJ NEMZEDÉK ÚJRATÖLTVE

Felelős Kiadó:

Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft.

ISBN XXXXXXXXXXXXX

Önkéntesség Magyarországon 2018©

TARTALOMJEGYZÉK

- 4 Főbb eredmények
- 5 Köszöntő
- 6 A kutatásról
- 7 A magyarországi felnőtt korú **önkéntesek** számaránya és becsült létszáma
- 8 A magyarországi felnőtt korú **önkéntesek** szociodemográfiai jellemzői
- 11 Az **önkéntességgel** kapcsolatos képzettársítások
- 13 Az **önkéntes** tevékenység gyakorisága és hossza
- 15 Az **önkéntesség** hasznélvezői
- 18 Tényleges tevékenység
- 19 **Önkéntességre** való indíttatás
- 22 A nem **önkénteskedés** okai
- 23 Civil szervezeti tagság
- 24 Hosszú távú **önkéntes** programban való részvétel
- 25 Társadalmi megítélés
- 28 **Önkéntesség** megtapasztalása
- 29 Érintettség
- 30 Reciprocitás
- 31 Jövőbeli tervek
- 33 Munkahelyi **önkéntesség**
- 34 **Önkéntességgel** kapcsolatos társadalmi attitűdök
- 38 Adományozás
- 43 Az **önkéntesség** fejlesztési potenciálja
- 45 Az **önkéntesség** megítélése, mint foglalkoztatást helyettesítő támogatás
- 46 Az iskolai közösségi szolgálat társadalmi megítélése
- 48 Módszertani háttér / Kérdőív

ÖNKÉNTES

AZ ELMÚLT ÉVEK TENDENCIÁJA AZT MUTATJA, HOGY ARÁNYAIBAN EGYRE KIEMELKEDŐBB A FIATALOK KÖRÉBEN AZ ÖNKÉNTESKEDŐK ARÁNYA A TÖBBI KORCSPORTHOZ VISZONYÍTVA.

A TELJES NÉPESSÉG **36%-A** SZERETNE A JÖVŐBEN (IS) ÖNKÉNTESKEDNI.

A CIVIL SZERVEZETEKNEÉL ÖNKÉNTESKEDŐK SZÁMA MEGKÖZELÍTŐLEG **452 EZER** FŐRE TEHETŐ.

A MOST IS AKTÍV ÖNKÉNTESKEDŐK **57%-A NŐ**, ÁTLAGOS ÉLETKORUK 46 ÉV, FELÜLREPREZENTÁLTAK A KISTELEPÜLÉSEKEN ÉLŐK.

A BEVALLOTT NAPOK SZÁMA ALAPJÁN A KÉRDŐÍVÜNKRE VÁLASZT ADÓ ÖNKÉNTESKEDŐK **9961 „MEGKEZDETT NAPRÓL”** SZÁMOLTAK BE. A KÖZEL **2,2 MILLIÓ FŐ** ESETÉBEN, AKI AZ ELMÚLT EGY ÉVBEN ÖNKÉNTESKEDETT, EZ MEGKÖZELÍTŐLEG **53 ÉS FÉL MILLIÓ „MEGKEZDETT NAPOT”** JELENT, AMELY ADOTT ESETBEN VALAKINÉL ÉRTELEMSZERŰEN LEHET RÖVID, PÁR ÓRÁIG TARTÓ, MÁSNÁL EGÉSZ NAPOS AKTIVITÁS IS.

1 MILLIÓ FŐ LEGALÁBB HAVONTA ÖNKÉNTESKEDIK.

A FELNŐTT NÉPESSÉGBŐL ÖSSZESEN **3,6 MILLIÓ FŐ** VÉGZETT ÉLETE SORÁN ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉGET.

A KÉRDEZETTEK **ÖTÖDE** AJÁNLOTT FEL TÁRGYI VAGY PÉNZBELI ADOMÁNYT AZ ELMÚLT EGY ÉV SORÁN VALAMILYEN KÖZCÉLRA (KÖZEL FELÜK CIVIL SZERVEZETEK SZÁMÁRA).

ÖSSZESEN **32,9%-RÓL 45,1%-RA**, AZAZ MEGKÖZELÍTŐLEG EGYMILLIÓ FŐRE NŐTT A SŰRŰN, AZAZ LEGALÁBB HAVONTA ÖNKÉNTESKEDŐK ARÁNYA.

A VÁLASZADÓK HÁROMNEGYEDE SZERINT **ÉLETÉBEN LEGALÁBB EGYSZER** MINDENKINEK KELLENE ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉGET VÉGEZNIÉ.

A FELNŐTT TÁRSADALOM **6%-A** RÉSZT VETT VAGY JELENLEG IS RÉSZT VESZ FŐ TEVÉKENYSÉG KERETÉBEN VÉGZETT, LEGALÁBB KÉT HÓNAPON ÁT TARTÓ, ÚN. HOSSZÚ TÁVÚ ÖNKÉNTES PROGRAMBAN.

KÖSZÖNTŐ

*Ott kezdődik a nagymemberség, hogy az ember észreveszi, hogy mások is élnek a földön
őkvüle, és amit tesz, úgy teszi, hogy nemcsak magára gondol, hanem másokra is.*
(Szabó Magda)

Magyarországon az önkéntesség egyre több ember életének része. Ezt igazolja az a kutatás is, amely a közelmúltban zárult. Minden harmadik magyar ember végez önkéntes tevékenységet, és az eredmények számos területen mutatnak kedvező változást. Örömteli, hogy egyre több a fiatal önkéntes. Ez talán annak is köszönhető, hogy bevezettük a középiskolai közösségi szolgálatot, ami ma már az érettségi feltétele. Megalkottuk a Nemzeti Önkéntes Stratégiát, létrehoztuk a Pro Voluntarius Díjat, valamint életre hívtuk a Nemzeti Önkéntes Tanácsot is.

Kétezer, különböző életkorú magyar állampolgár válaszolt a kérdéseinkre, és fejtette ki véleményét az önkéntességről. A kutatási eredményeket látva joggal jelenthetjük ki, hogy Magyarország nemcsak tehetségekben, hanem mások iránt érzékeny polgárokból is bővelkedik. Tízből kilenc megkérdezett szerint az önkéntesek jó példával járnak elől. Az emberek túlnyomó többsége azt is vallja, hogy az önkéntesség által jobbá válhat a világ.

Valódi összefogás nélkül egy nemzet sem lehet életképes. A megkérdezettekben erős az egymás iránti elköteleződés, és a 2013-as felmérés folytatásaként, illetve annak kiegészítéseként elvégzett kutatás visszaigazolja, hogy a kormánynak továbbra is segítenie kell az önkéntesség széles körű elterjedését.

NOVÁK KATALIN
család- és ifjúságügyért
felelős államtitkár

A KUTATÁSRÓL

Az Olvasó a Nemzeti Önkéntes Stratégia (továbbiakban: NÖS) 2012–2020 által is meghatározott, ötévente lefolytatandó Önkéntesség Magyarországon kutatássorozat második ütemének eredményeit tartja a kezében. Országos, a teljes felnőtt lakosságra kiterjedő, 2000 fős, reprezentatív adatfelvételünk célja, hogy bemutassa Magyarország lakosságának viszonyulását az önkéntességhez, továbbá, hogy vizsgálja az önkéntes tevékenységek elterjedtségét, a tevékenységek jellegét, illetve, hogy feltárja az ilyen jellegű feladatvállalástól való távolmaradás okait, nem utolsósorban pedig, hogy képet kapjunk az önkéntességgel kapcsolatos társadalmi attitűdökről.

Az önkéntes tevékenységnek máig nincs – szakirodalmi és elérhető kutatások szintjén sem – egységes meghatározása, ugyanakkor a kutatás megtervezésekor, annak érdekében, hogy az eredmények idősorosan is összehasonlíthatók maradjanak, célként tűztük ki a 2013-as felmérés megismétlését, de egyben kiegészítést is, hogy az azóta kialakult új trendek is bemutathatóvá váljanak. Ennek keretében kitértünk az önkéntesség jelenkori társadalmi beágyazottságára, a vele kapcsolatos tudásokra, attitűdökre, pozitívumokra, de az igényekre és elvárásokra is. Emellett néhány kérdés erejéig górcső alá vettük az

iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos társadalmi és résztvevői attitűdöket is.

A kutatás interjúk és fókuszcsoportos adatfelvételekkel is kiegészült, amelyet önkéntesekkel, iskolai közösségi szolgálatot végzőkkel, az önkéntességgel foglalkozó szervezetek vezetőivel, koordinátoraival és az önkéntesség hazai szakértőivel vettünk fel.

Gyorsjelentésünk – műfajából is adódóan – alapvetően a sokasági adatok bemutatására szorítkozik, ugyanakkor a teljes népességre vonatkozó adatokat egyes esetekben bemutatjuk az önkéntességet végző és e szempontból inaktív lakosság szemszögéből is. A részletesebb eredményeket a gyorsjelentés megjelenését követően tanulmánykötetben adjuk közre.

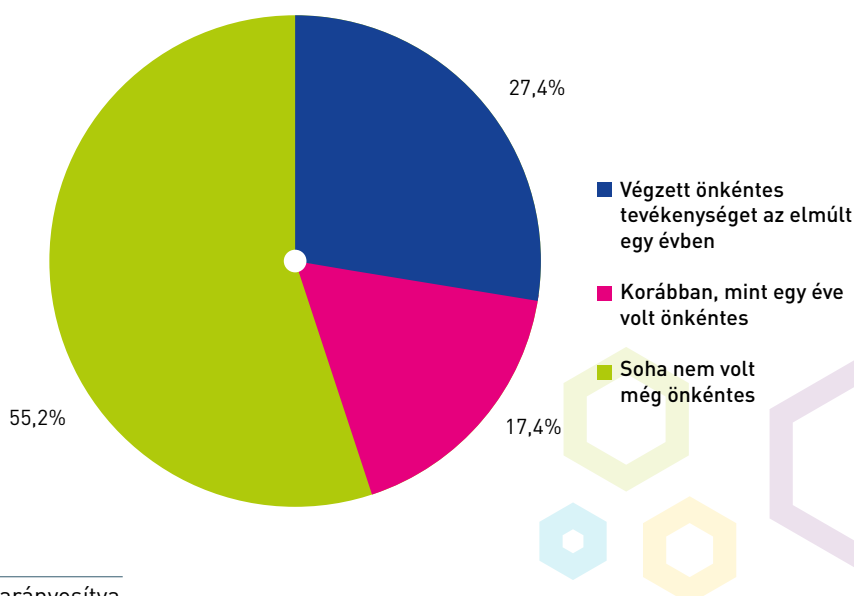
A MAGYARORSZÁGI FELNŐTT KORÚ ÖNKÉNTESEK SZÁMARÁNYA ÉS BECSÜLT LÉTSZÁMA

Az önkéntesség 2018-as, teljes hazai felnőtt népettséget érintő vizsgálatához kutatásunkban – csakúgy, mint a 2013-as felmérésben – a Nemzeti Önkéntes Stratégia definícióját vettük alapul. Azaz ilyen jellegű aktivitásnak tekintünk minden olyan tevékenységet, amelyet az egyén önszántából, ingyen, ellenszolgáltatás nélkül más, családján, rokonán kívüli személy, személyek vagy a közösség javára végez. Mindazonáltal a meghatározásba – a kérdőíves adatfelvételt megelőzően megszervezett próbakérdés tapasztalataira is jelentősen építve – kizáró tényezőként belefoglaltuk a kérdezett baráti körét is, mivel a kizárólag ide vonatkozatható alanyok tevékenysége mögött a legcsekélyebb mértékben sem húzódtak meg a tudatos önkéntesség mintázatai, így a későbbi kérdések számukra egyáltalán nem voltak értelmezhetők, a válaszok kényszeresnek hatottak. E szigorúbb, de egyes meghatározásokhoz képest még mindig tágnak mondható, az informális segítség számos lehetőségét is önkéntességnek elfogadó definíció alapján is megállapítást nyert, hogy a magyar felnőtt lakosság bő negyede, 27,4 százaléka, azaz megközelítőleg 2 millió 209 ezer felnőtt¹ végzett önkéntes tevékenységet a megkérdezést megelőző 12 hónap során. Hozzáteesszük: a

válaszadók körében rákérdeztünk arra is, hogy ha most nem is, az elmúlt egy évet megelőzően végeztek-e – meghatározásunk szerinti – önkéntességet. Erre a válaszadók további 17,4 százaléka mondott igent, tehát a magyar felnőttek összességében közel felének, 44,8 százalékanak vannak már önkéntes tapasztalatai.

1. ábra | Önkéntesek számarányának megoszlása 2018 őszén (%)

¹ _ a 2018. január 1-i felnőtt lakosság számához arányosítva

A MAGYARORSZÁGI FELNŐTT KORÚ ÖNKÉNTESEK SZOCIODEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI

Az aktív, az egykor aktív és a nem önkénteskedők megoszlása el-eltér a különféle szociodemográfiai változók fényében. Ahogy a következő táblázatból is kitűnik, az önkéntesek körében szignifikánsan magasabb a nők aránya, akár aktívak, akár egykor voltak azok.

A jelenleg is tevékenyek átlagéletkora közel 46 év. Érthető okokból az egykori önkéntesek körében valamivel magasabb az idősebbek aránya, átlagban 52 évesekről van szó. Ezzel szemben azok, akik soha nem próbálták ki magukat e téren, átlagosan 48 évesek. Is-

kolai végzettségük tekintetében még jelentősebb eltérések mutatkoznak. Az önkéntesek kimagasló arányban kerülnek ki a diplomások köréből. Az aktív és egykori önkéntes tapasztalattal bírók bő egynegyede felsőfokú végzettségű. Ezzel szemben körükben

1. táblázat | Az önkéntesek, egykori önkéntesek és nem önkéntesek egyes szociodemográfiai változók szerinti megoszlása

		Volt önkéntes az elmúlt egy évben (%)	Korábban mint egy éve volt önkéntes (%)	Soha nem volt önkéntes (%)
Nem	férfi	42,8%	45,1%	49,5%
	nő	57,2%	54,9%	50,5%
Életkor	átlagos életkor	46 év	52 év	48 év
	18–29	20,6%	11,5%	18,0%
	30–39	7,5%	14,9%	17,5%
	40–49	19,5%	15,5%	19,4%
	50–59	15,0%	20,4%	13,4%
	60+	27,4%	37,6%	31,7%
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség	Általános iskola, vagy alacsonyabb (alapfokú végzettség)	19,9%	18,4%	27,5%
	Szakiskola vagy szakmunkásképző, érettségi nélkül (középfokú végzettség)	17,9%	20,4%	23,8%
	Szakközépiskola, gimnázium, érettségivel (középfokú végzettség)	25,2%	26,7%	24,6%
	Érettségi utáni vagy felsőfokú továbbképzés, szakképzés (pl. OKJ-s képzés)	10,2%	6,9%	7,7%
	Főiskola, egyetem vagy magasabb (felsőfokú végzettség)	26,8%	27,6%	16,4%
Lakóhely	Budapest	11,3%	21,6%	20,1%
	Megyeszékhely	20,8%	18,7%	15,0%
	Egyéb város	34,4%	32,5%	36,5%
	Község, tanya	33,5%	27,3%	28,4%

alulreprezentáltak a legalacsonyabban képzettek, mindössze ötödük volt idén önkéntes. Településtípus tekintetében az önkénteseknek mindössze bő tizedét teszi ki a fővárosi lakosok, ellenben valamelyest felülreprezentáltak az egyéb városokban és falvakban

lakók. Ennek oka részint a viszonyosságban keresendő, tekintve, hogy a kisebb településeken a kölcsönösségnek, egymást segítésnek nagyobb hagyománya van, és amely tevékenység adott esetben meghatározásunkba is beleillik. Jó példa erre, hogy az ön-

kéntesek indítékai között a fővárosi válaszadókhoz képest a vidékiek körében négyszer erősebb tényező az, hogy a kérdezettek ismerősei, rokonai érintettek a megoldandó problémában. A keményváltozók mellett két további tényező, a szubjektív anyagi helyzet és a bevallott »

		Volt önkéntes az elmúlt egy évben [%]	Korábban mint egy éve volt önkéntes [%]	Soha nem volt önkéntes [%]
Társadalmi önbesorolás	Alsó társadalmi csoport	8,8%	10,3%	14,2%
	Alsóközép társadalmi csoport	39,5%	34,0%	39,7%
	Középső társadalmi csoport	44,3%	47,7%	40,8%
	Felsőközép társadalmi csoport	7,1%	6,4%	4,3%
	Felső társadalmi csoport	0,2%	1,5%	13,4%
Szubjektív vallásosság	Vallásos, egy adott egyház tanításait követi	13,3%	13,2%	9,3%
	Vallásos a maga módján	43,2%	45,1%	40,4%
	Nem vallásos	41,5%	39,1%	48,6%
	Nem tudja/Nem válaszol	2,0%	2,6%	1,6%

» vallásosság szerint is bemutatjuk a vonatkozó népességarányt. A most vagy egykori önkéntesek táborában némileg magasabb a magukat közép-, illetve felsőközépretegbe sorolók hányada, illetve a magukra vallásosként tekintőké is, mint ahogy arányuk a teljes felnőtt népességben megfigyelhető.

Ha az előbbi változókat felcsempéljük, és nem az önkéntességet végzők és nem végzők csoportosz-

szetételét vizsgáljuk, hanem a legfontosabb demográfiai ismérvek szerinti csoportok önkéntességhez viszonyulására vagyunk kíváncsiak, elmondhatjuk, hogy a nők körében valamivel magasabb ugyan a ma is aktív önkéntesek számaránya, ám az eltérés a két nem között nem számottevő. Míg a 18 évesnél idősebb magyar nők 29,6 százaléka tartozik a csoportba, addig a férfiak csak 4,5 százalékponttal ma-

radnak el tőlük. Korcsoport szerint fontos eredmény, hogy bár az önkéntesek átlagos életkora bőven a középkorúak csoportjába húzza az „átlagönkéntest”, ennek ellenére, ahogyan már 2013-ban is kimutatható volt, úgy idén még markánsabban tűnik megfiatalodni a hazai önkéntesállomány. Nem változott azonban az eltérő iskolai végzettségűek körében megfigyelhető önkéntesmegoszlás.

AZ ÖNKÉNTESSEGEL KAPCSOLATOS KÉPZETTÁRSÍTÁSOK

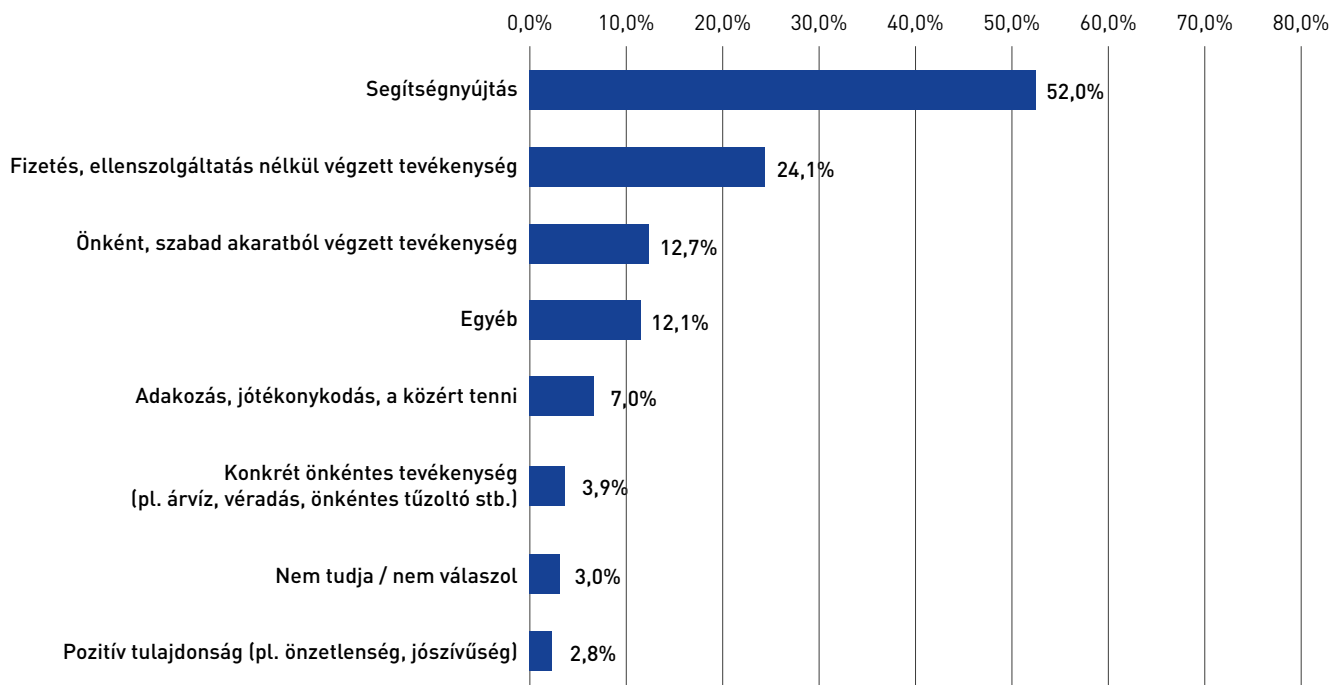
A Nemzeti Önkéntes Stratégia előírja, hogy a magyarországi felnőttek harmada ismerje az önkéntesség fogalmát. A 2013-as felméréshez hasonlóan, kérdőív felmérésünket két nyitott, szabadon megválaszolható kérdéssel kezdtük. Egyfelől megkértük alanyainkat, asszociáljanak az „önkéntesség” kifejezésre, másfelől, próbálják saját szavaikkal megfogalmazni, mi a különbség „munka és önkéntes tevékenység között”.

A kapott válaszokat utólag a 2013-ban is használt összefoglaló fogalmakhoz kapcsoltuk. Az önkéntesség fogalmát a legtöbben továbbra is a segítségnyújtáshoz társítják. A 2013-as trendtől azonban jelentősen eltér, hogy idén a fizetés- és ellenszolgáltatás-nélküliség jóval több alanyunkban merült fel, konkrétan negyedükben, míg öt éve második helyen inkább a tevékenység önkéntes jellegét hangsúlyozták. Ezek mellett minden

további faktorra a kérdezettek kevesebb, mint tizede utalt.

Némileg az előző kérdés eredményeire is reflektálnak a következő, az önkéntesség és a munka közötti viszony és különbség értelmezésének mérését célzó kérdésre kapott válaszaink. 2013-hoz képest jelentős attitűdbeli változást látunk. Bár a többség már öt évvel korábban is a fizetésre, ellenszolgáltatásra gondolt a munka hallatán, idén az ide »

2. ábra | Önnek mi jut elsőként eszébe az önkéntességről?²

² _ Megfigyelve, hogy egyes válaszadók képzettársítása adott esetben több fogalommal is összekapcsolható, az egyes válaszokhoz akár több tényezőt is rendeltünk. Ebből fakadóan a válaszok összesített aránya szükségszerűen 100 százaléknál több.

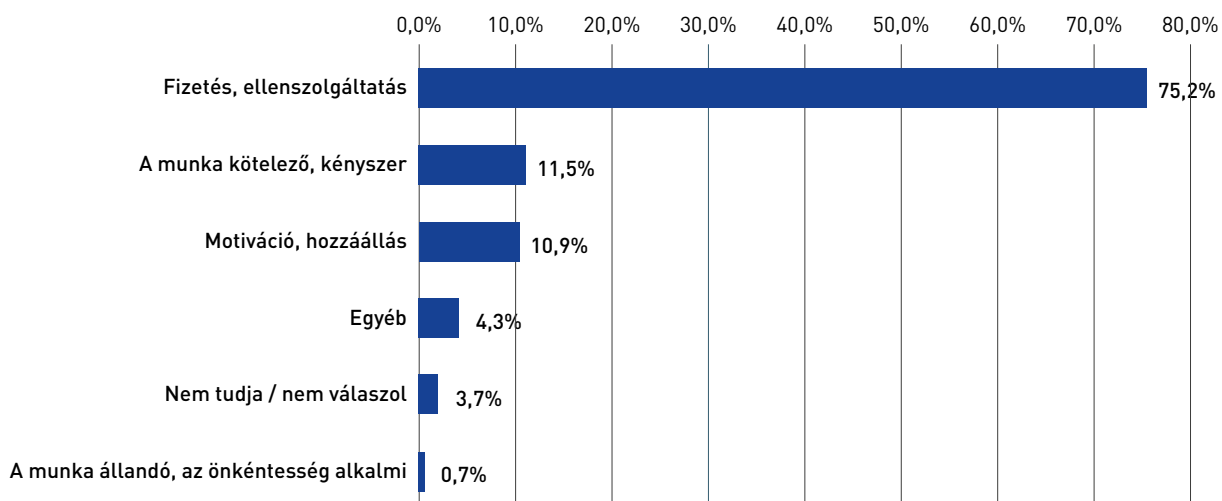
» AZ ÖNKÉNTESSÉGGEL KAPCSOLATOS KÉPZETTÁRSÍTÁSOK

» vonatkozatható válaszok aránya háromnegyedes. Emellett szinte eltörpülnek azok a gondolatok, amelyek azt ecsetelik, hogy a munka és önkéntesség közti különbséget leginkább a mögöttes

motivációban és hozzáállásban kell keresni, amely idén ugyan harmadik helyen végzett, ám mindössze a válaszadók valamivel több mint tizede nyilatkozott így. Valamivel többen említették a munka, mint kényszer és az önkéntesség, mint szabadon választott tevékenység gondolatát, ugyanakkor szinte elhanyagolható azok aránya, akik az állandóság-alkalmiság kettősére tettek volna utalást.

3. ábra | Ön szerint mi a fő különbség a munka és az önkéntes tevékenység között?

AZ ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉG GYAKORISÁGA ÉS HOSSZA

Örvendetes, hogy 5 év alatt összességében 32,9-ről, 45,1 százalékra, azaz megközelítőleg egymillió főre nőtt a sűrűn, azaz legalább havonta önkénteskedők aránya a teljes felnőtt népességben. Ebből hetedük megközelítőleg hetente, 2,8 százalékuk pedig szinte naponta volt aktív, ami megközelítőleg 65 ezer felnőttet jelentett 2017–2018 ősze között. Ebből fakadóan az önkéntesek másik fele inkább az alkalmi önkéntesek táborát erősíti. Az ő arányuk viszont 2013-hoz képest 67,1 százalékról 54,2-re csökkent 5 év alatt a sűrűbben önkénteskedők javára. Közel tizedük egyszer végzett ilyen jellegű tevékenységet, a relatív többség, a kérdezettek másik 45 százaléka pedig a havi rendszerességnél ritkábban

ugyan, de évi egynél több alkalommal fogott bele valamilyen jellegű segítségbe.

Életkor szerint a pályakezdő 18–29 évesekre is, de főképp a karrierút vége felé járó 50–59 évesekre átlag fölötti arányban jellemző a gyakoribb aktivitás.

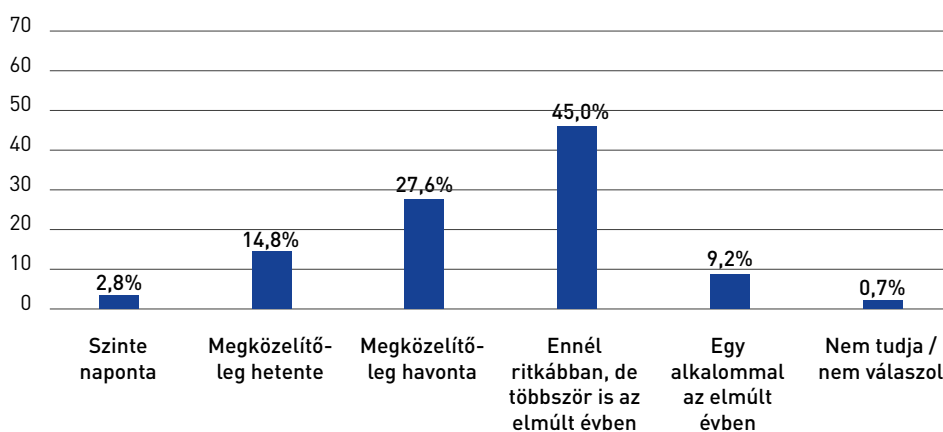
A különböző településtípusok lakosai közül a legnagyobb arányban a megyeszékhelyeken, valamint a falvakban lakó önkéntes válaszadókra jellemző a gyakori önkénteskedés, mindkét csoport fele tartozik a magukat gyakran aktivizálók közé.

Elmondható, hogy a vallásos érzületnek is szignifikáns hatása van az önkéntességre. A magukat valamelyik egyházhoz kötő önkéntes válaszadók fele számít gyakori önkéntesnek, míg a val-

lásosságot kategorikusan elutasítók 41,7 százaléka vonatkozatható ide, sőt előbbieik körében a legalább hetente aktív válaszadók is számottevően nagyobb arányban figyelhetők meg, arányuk 23 százalék.

A gyakoriság mellett nem elhanyagolható tényező az sem, hogy a kérdezettek milyen hosszan önkénteskedtek. Kérdőívünkben ezt napokban adhatták meg. A válaszok a teljes évet, 365 napot lefedték. Az önkéntesek kis hányada nyilatkozott úgy, hogy az elmúlt év minden vagy közel minden napján tettek valami olyat, ami a NÖS-meghatározás szerinti önkéntességnek tekinthető. Az alkalmi önkéntesek körében pedig voltak olyanok, akik mindössze pár órányi tevékenységet végeztek, így 1 napnál többről nem számolhattak be. Mindezek mellett a kérdezettek átlagosan valamivel több mint 24 napnyi, azaz közel egy hónapnyi aktivitásról adtak számot. Mindazonáltal a medián nem több 10-nél, azaz a válaszadók fele éppen ennyi vagy kevesebb napon, a másik fele pedig ennyi vagy ennél több napon kezdett bele valamibe. A legaktívabbaknak az 18–29 éves fiatalok, valamint a nyugdíj előtt álló, de még aktív korú 50–59 évesek bizonyultak, amely két csoport átlagosan 29, illetve 33 napnyi tevékenységről adott számot. Rajtuk kívül a 32 napos átlaggal »

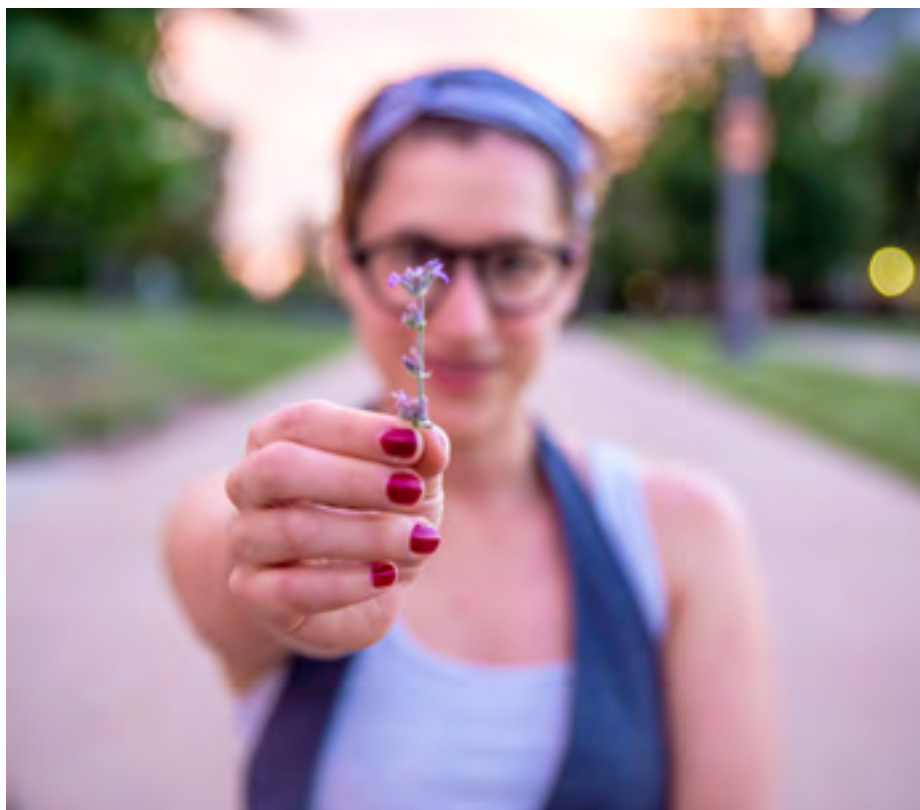
4. ábra | Milyen gyakran végzett Ön önkéntes tevékenységet az elmúlt egy évben? [azok körében, akik végeznek önkéntes tevékenységet]

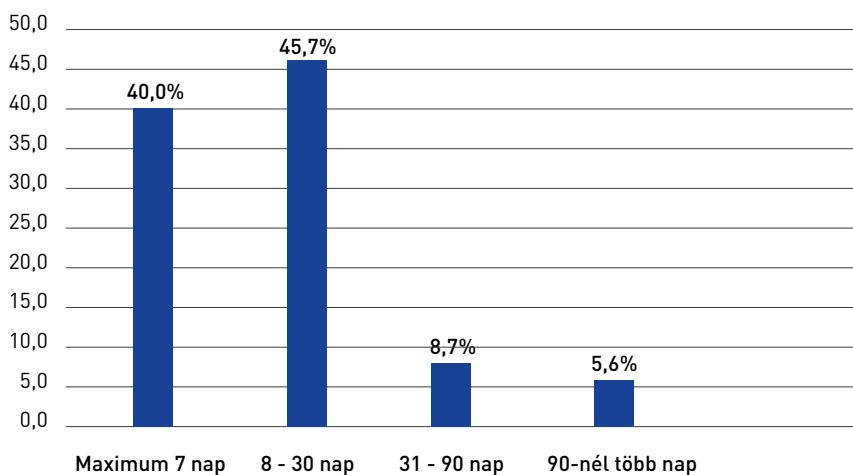
» AZ ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉG GYAKORISÁGA ÉS HOSSZA

» kiemelkednek a diplomások is.

A 365 napot felosztottuk úgy is, hogy valamiféleképpen különválaszthatók legyenek a leginkább aktív és a kevésbé aktív önkéntesek. Jól látható, hogy a magukat önkéntesnek számító jelentős hányadának (megközelítőleg 661 ezer fő) megkezdett önkéntes napjai összességében nem tesznek ki többet egy hétnél egy év leforgása alatt, további hasonló, valamivel nagyobb arányuk (~758 ezer fő) azonban viszonylag nagyobb gyakorisággal fejt ki aktivitást, azaz valamivel több mint egy hetet, de kevesebb, mint egy hónapot tevékenykedett. Hozzájuk képest viszonylag kevesebben vannak (~145 ezren) azok az önkéntesek, akik 1–3 hónapnyi aktivitásról számoltak be, és valamivel százezer fő alatti, ~89 ezer

5. ábra | Megközelítőleg hány napot önkénteskedett az elmúlt egy évben?

fő körül alakulhat azok száma, akik összesen ennél is több napot vallottak be. Látni kell azonban, hogy tipikusan 40 nap fölött – vélhetően csak tippelve – szinte mindenki kerek számokat adott meg. A bevallott napok száma alapján a kérdőívünkre választ adó önkéntesek 9961 „megkezdett napról” számoltak be. Ez a közel 2,2 millió fő önkéntes esetében (óvatos becsléssel) megközelítőleg 53 és fél millió „megkezdett napot” jelent, amely adott esetben valakinél értelemszerűen lehet rövid, pár óráig tartó, másnál egész napos aktivitás is.

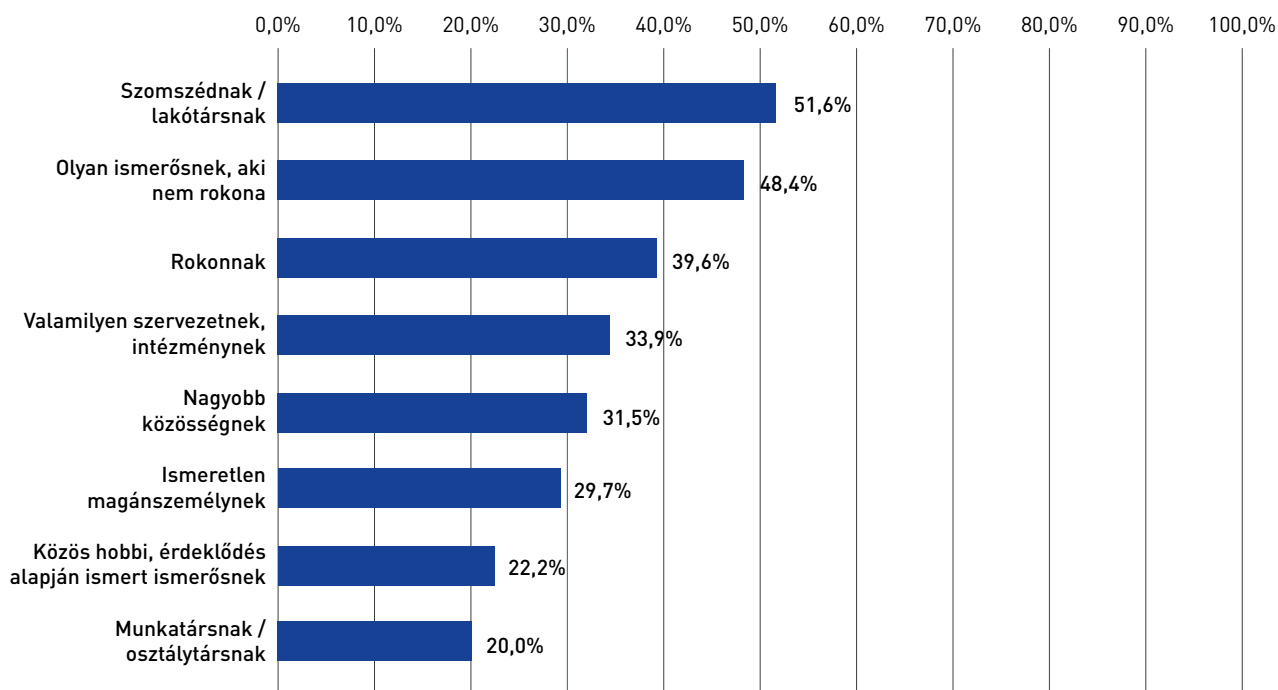
AZ ÖNKÉNTESSÉG HASZONÉLVEZŐI

Az önkéntesség hasznélvezői, akiken vagy akiknek az önkéntesek segítenek valamilyen módon, értelemszerűen nemcsak civil szervezetek vagy alkalmi önkéntes akciók célcsoportjai lehetnek, hanem magánszemélyek, állami intézmények, szomszédok, akár nagyobb lokális közösségek is. A válaszadók öt éve és idén is több csoportot megadhattak, hiszen a tevékenység végzése több lehetőség keretében is történhet, illetve egy konkrét tevékenységgel akár többféle célcsoport is segíthető,

támogatható. Eredményeinkből kitűnik, hogy az önkéntes identitással történő segítségnyújtás elsősorban egyáltalán nem a non-profit vagy más intézményeket éri el. Az utóbbi években az a tendencia kezd kirajzolódni, hogy egyfelől nőtt a szomszédsági segítők aránya, másrészt a magukat önkéntesnek tartók többsége (immár 51,6 százaléka) olyan tevékenységet végez, amely a kérdezett közvetlen környezetét, szomszédságát segíti. A – nem rokon – ismerősök megsegítésének aránya

viszont számottevően csökkent (48,4 százalék), aminek egyértelmű oka leginkább abban keresendő, hogy kizártuk kutatásunkból azokat, akik a közeli barátoknak végeznek „önkéntességet”. Bár a klasszikus önkéntesség-definíció kizárja, idén rákérdeztünk arra is, hogy a magukat önkéntesnek vallók segítik-e hasonló módon rokonaikat (is), amire szintén viszonylag nagy arányban válaszoltak igennel a kérdezettek (39,6 százalék), igaz, ők szükségszerűen másokat is célzó tevékeny- »

6. ábra | Kinek, minek segített Ön önkéntes tevékenységgel az elmúlt évben? [azok körében, akik végeznek önkéntes tevékenységet]

» ségben is részt vesznek, különben kérdőívünkben nem tekintenék rájuk önkéntesként. Rajtuk kívül harmaduk jelezte azt, hogy valamilyen nagyobb közösségnek végeznek öntevékenységet. Bő negyedük számukra ismeretlen magánszemélyeknek segít, szűk negyedük pedig munkatársaknak és/vagy osztálytársaknak. Végül további negyedük olyan személyek számára, akiket valamilyen hobbi, közös érdeklődési kör kapcsán ismertek meg.

A kizárólag informális önkéntes-séget végzők aránya az önkéntesek éppen kétharmadát teszi ki (a

teljes felnőtt népesség 18,1 százaléka). Velük szemben a szervezeti, intézményi önkéntességben az összeírt önkéntesek harmada, 33,9 százaléka (a teljes felnőtt népesség 9,3 százaléka) érintett valamilyen formában, ami ~750 ezer felnőttet jelent. Ugyanakkor ebből az arányból az önkénteseknek mindössze 7,2 százaléka végez kizárólagosan formális keretek között önkéntes tevékenységet, a maradék 26,7 százaléka vegyesen sorolható a formális és informális önkéntesek csoportjához. Szociodemográfiai szempontból érdekesség, hogy a két legfiata-

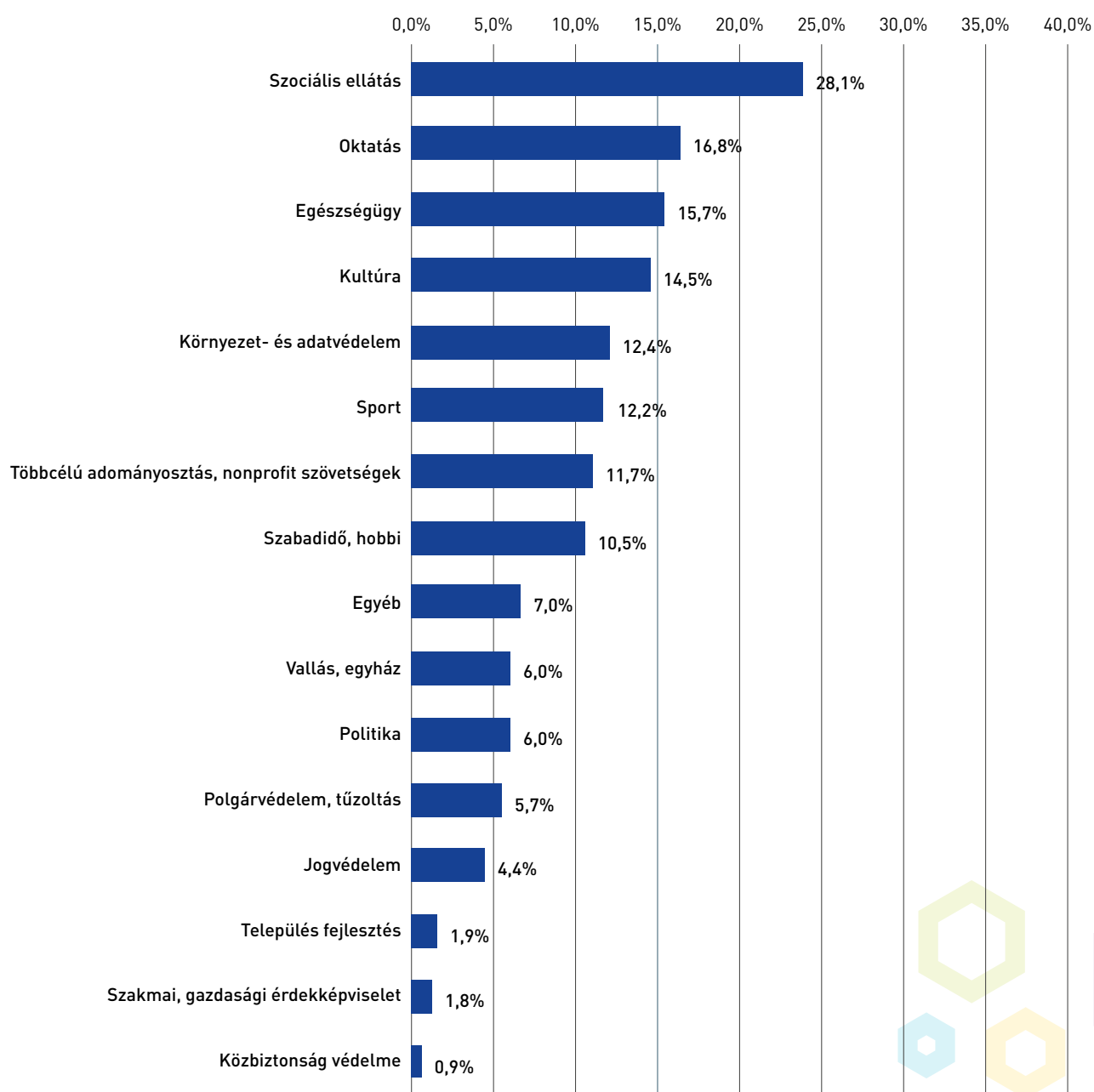
labb korcsoport körében pedig átlagon felüli a formálisan végzett önkéntesség a többi korcsoport-hoz képest. Az önkéntes 18–29 és 30–39 évesek 34,2, illetve 23,7 százaléka van jelen e területen. Ebből fakadóan nem meglepő, hogy a csak formális önkéntesek között kétszer akkora a tanulók hányada, 17,5 százalék, mint az informális vagy vegyes csoportban. Továbbá a kizárólag formális önkéntesek körében magasan felülreprezentált a nők aránya is, 71,8 százalék.

A szervezeti önkénteseknek valamivel több mint felét teszik ki a civil-nonprofit szervezet kötelékében tevékenykedők, megközelítőleg 452 ezer főt.³ A nonprofit szervezetekhez tartozókat megkérdeztük arról is, hogy – ismereteik alapján – milyen területen tevékenykednek fogadó intézményeik. A kérdezettek a KSH által használt 18 kategória valamelyike szerint sorolhatták be fogadószervezeteiket, aminek alapján megállapítható, hogy a relatív többség, bő negyedük szociális ellátásban dolgozó szervezethez csatlakozott önkéntesként, hatodik valamely oktatási tevékenységet folytató szervezethez, valamivel több mint minden hetedik pedig egészségügyi szervezetenél fejt ki aktivitást.

³ _ A létszámadat – trendjét tekintve – összhangban van a KSH évente kiadott, legutoljára 2016-os évről szóló kiadványával, és amely 419 ezer fő nonprofit szervezeti önkéntesről számol be két évvel korábbról. Az általunk mért eltérő adat, az idődimenzió túl vélhetően annak is köszönhető, hogy a KSH eredménye nem az önkéntesek, hanem a nonprofit szervezetek saját bevallásán alapul, így a két felvétel módszertanilag némileg eltér egymástól.

7. ábra | Említette, hogy civil szervezetnél is önkénteskedik. Jellemzően milyen területen/területeken tevékenykedik ez a civil szervezet? [azok körében, akik civil szervezetnél végeznek önkéntes tevékenységet]

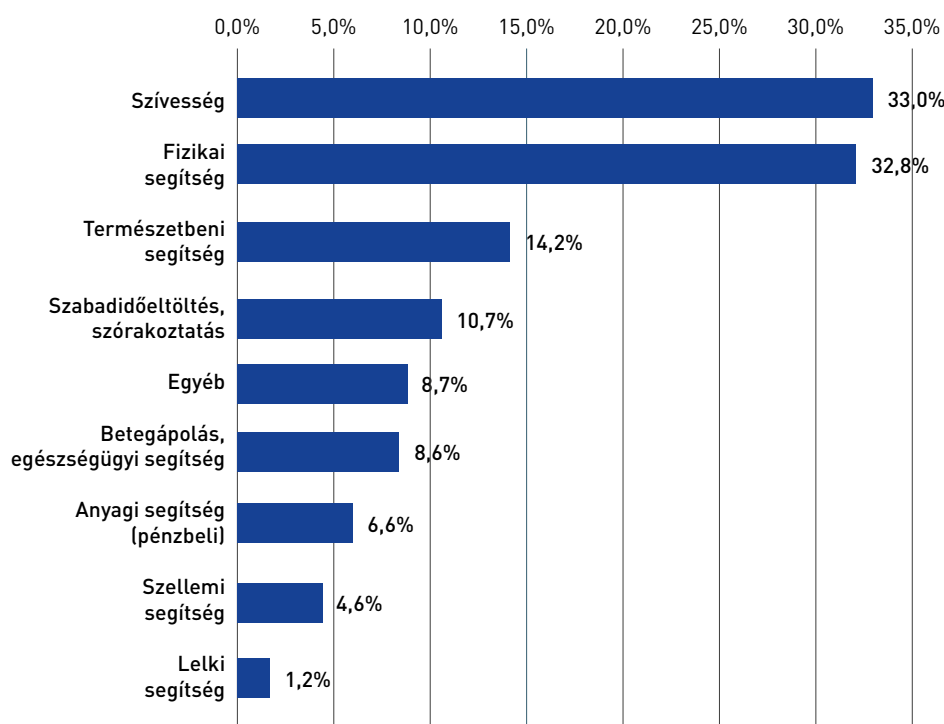
TÉNYLEGES TEVÉKENYSÉG

Önkéntességet végző válaszadók idén saját szavaikkal is megfogalmazhatták, konkrétan milyen jellegű tevékenységet végeznek. Válaszaikat utólag kapcsoltuk az egyes összefoglaló fogalmakhoz. Az önkéntesek relatív többsége, harmada olyan tevékenységet végez, amely leginkább valaki másnak megtett alkalmi vagy folyamatos szívességet jelöl. Itt a hangsúly leginkább a valaki más munkájának az elvégzésén, a besegítésen van, például mozgá-

sukban korlátozottak szállítására vagy bármilyen értelemben bajba jutottak megsegítésére kell gondolni. Az önkéntesek másik harmadának tevékenysége a fizikai segítség körébe sorolható. Itt a válaszadói narratíva minden esetben azt hangsúlyozza, hogy a végzett feladat tipikusan valaminek a mozgatását, pakolását, tehát fizikumot igénylő feladatok elvégzését jelentette (ez adott esetben természetesen átfedésben lehet a „szívességgel”, ám a narráció fő-

kusza eltérő). A természetbeni és anyagi segítséget azért vettük be a skálába, mert a válaszok alapján látszik, hogy többek olyan jellegű tevékenységet végeznek, amely félig-meddig már az adományozás definícióját feszegeti. Tipikusan az adománygyűjtés körüli teendők ellátása tartozik ide, annak szervezése vagy a gyűjtésben való részvétel, de vannak, akik önkéntességként definiálták azt is, hogy alkalomadtán maguk léptek fel adományozóként. Szabadidő-eltöltés, szórakoztatás körébe tartozó önkéntességet minden tizedik önkéntes végez. Ide tipikusan a gyerekek, illetve más, felügyeletet igénylők (pl. idősebbek) üdültetése, a velük történő foglalkozás, programokon való részvétel tartozik. A betegápolás területén dolgozik minden 12. önkéntes. Végül pedig csupán 4,6 százalék ajánlja fel (önkéntestudatossággal) szak tudását anyagi ellenszolgáltatás elvárása nélkül, illetve az önkéntesek egy szűk csoportja (a teljes felnőtt társadalomban megközelítőleg 2400 fő) ide sorolja saját lelki segítségnyújtását is olyanok számára, akik erre rászorulnak.

8. ábra | Milyen tevékenységet/tevékenységeket végez legjellemzőbben? Mondjon példákat néhány szóval, vagy egy-két mondattal. [azok körében, akik végeznek önkéntes tevékenységet]

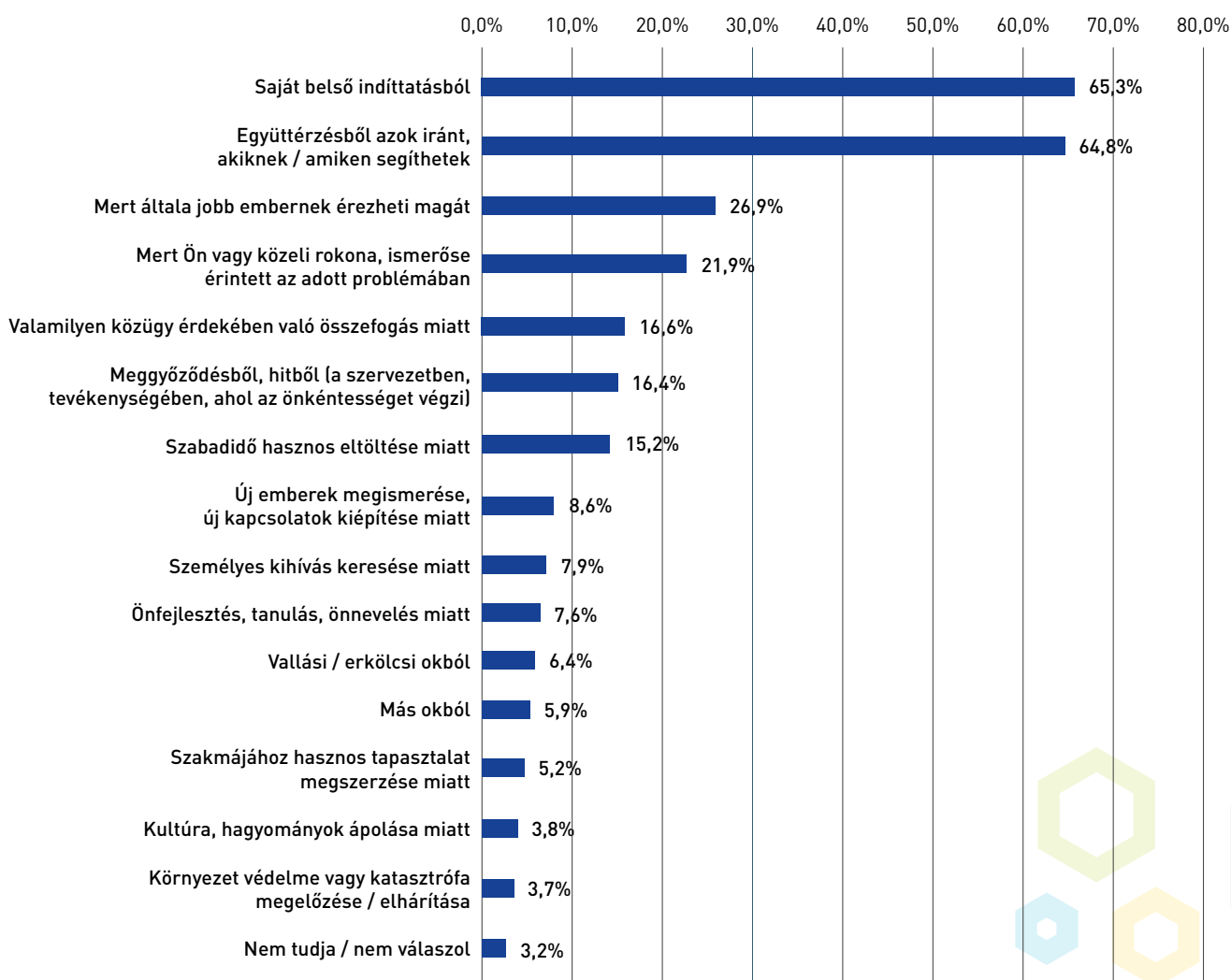
ÖNKÉNTESSEGRE VALÓ INDÍTTATÁS

Azok, akik végeznek a NÖS-meghatározás szerinti önkéntességet, a felsoroltak közül négy tényezőt is megadhattak, amely – saját elmondásuk alapján – őket annak idején arra buzdította, hogy bele-

vágjanak első tevékenységükbe. Mint a következő grafikonon is megfigyelhető, főleg két tényező játszik szerepet az önkéntesek többségénél. Kétharmaduk egyfelől saját, belső indíttatásra

hivatkozik. Esetükben egyfajta belső szükségletként jelenik meg a segítségnyújtás. Szinte azonos említési arányban hozták fel válszadóink a mások vagy a tágan értelmezett célcsoport (más em-

9. ábra | Elsősorban (és még) milyen indíttatásból kezdett el önkénteskedni? [azok körében, akik végeznek önkéntes tevékenységet]

» ÖNKÉNTESÉGRE VALÓ INDÍTTATÁS

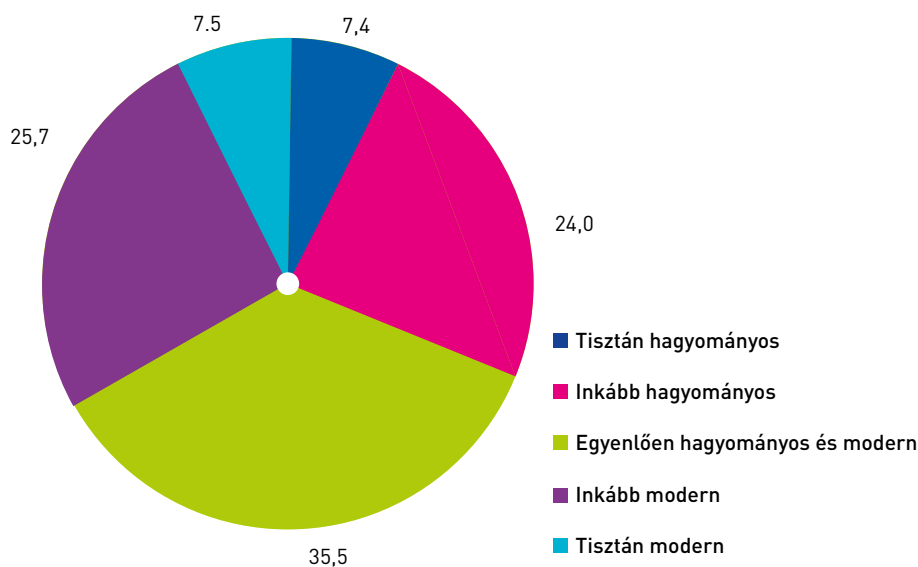
» berek, állatok, zöld környezet] iránti együttérzést. Ezek az indítási tényezők természetesen átfedésben is lehetnek egymással, így viszonylag sokan, az önkéntesek bő negyede jelezte azt is, hogy aktivitása által jobb embernek érzi magát, illetve átfedésben van azzal is, hogy bő ötödük azért vállalja el a feladatot, mert rokonuk,

ismerősük érintett a megoldandó problémában. A kérdezettek hatoda jelezte, hogy hitből, meggyőződésből, azaz a feladat céljában vagy a szervezetbe vetett hit miatt mondott igent a lehetőségre.

Az önkéntesség iránti indíttatást mérő kérdést úgy állítottuk össze, hogy a választható tényezők fele a hagyományos, inkább altruista,

szociálisan érzékeny, „magamból adó”- jellegű önkéntességet mérje,⁴ további hét faktor pedig a modern típusú, személyiség- és készségfejlesztésre, kapcsolat- és tapasztalatszerzésre, minőségi időtöltésre irányuló önkéntesség-ről adjon kimutatást.⁵ Mivel összesen négy válasz volt adható, értelemszerűen többféle vegyes csoportot tudtunk összeállítani: a tisztán hagyományos és tisztán modern háttérű önkéntesek egy-egy csoportját, valamint ezek között vegyes motivációkkal bíró csoportokat, aszerint, hogy inkább előbbi vagy inkább utóbbi típusú önkénteseket foglaljon magába. A négy választást úgy tettük lehetővé, hogy egyfajta minőségi különbség is kimutatható legyen, azaz hogy lássuk, az alany melyiket választja elsősorban, majd melyiket választja másodiknak, harmadiknak és negyediknek (ugyanakkor nem volt kötelező további lehetőséget megadni). Ennek hatására megállapítható, hogy a magyar felnőtt önkénteseknek épp valamivel több mint a fele, 57,6 százaléka leginkább még egyfajta hagyományos beállítódás hatására döntött

10. ábra | A hagyományos és modern típusú önkéntesség alakulása a magyar társadalomban [képzett változó] [azok körében, akik végeznek önkéntes tevékenységet], (%)

⁴ _ Vallási/erkölcsi okból; Mert Ön vagy közeli rokona, ismerőse érintett az adott problémában; együttérzésből azok iránt, akiken/amiken segíthetnek; meggyőződésből, hitből (a szervezetben, tevékenységében, ahol az önkéntességet végzi); valamilyen közügy érdekében való összefogás miatt; kultúra, hagyományok ápolása miatt; környezet védelme vagy katasztrófa megelőzése/elhárítása céljából.

⁵ _ Saját belső indíttatásból; mert általa jobb embernek érezheti magát; szakmájához hasznos tapasztalat megszerzése miatt; önfelkészítés, tanulás, önévelés miatt; új emberek megismerése, új kapcsolatok kiépítése miatt; személyes kihívás keresése miatt; szabadidő hasznos eltöltése miatt.

úgy, hogy önkéntes aktivitásba fogjon, 42,4 százalékuk viszont első helyen adott válasza alapján inkább modern típusú önkéntesnek tekinthető. Érdekességként az is elmondható, hogy azok, akik éltek a több válaszadási lehetőséggel, azok táborának többsége az elsők közt inkább hagyományos önkéntességre utaló motivációt adott meg, de harmadik vagy negyedik helyen már egyértelmű többségbe került a modern típusú önkéntességre utaló tényezők említettsége.

Összesítve a négy lehetőségre adott válaszokat az önkénteseknek mindösszesen 7,4 százaléka hivatkozott kizárólag tisztán hagyományos motivációkra, 24 százaléka pedig inkább, de nem tisztán hagyományos okokból kezdett önkéntes feladatok végzésébe, azaz egy modern tényezőt is megemlített. Az ötfokú skálán további bő egyharmados arányban vannak jelen azok, akik azonos arányban említettek meg hagyományos és modern önkéntességbe sorolható faktorokat is, további negyedük

inkább, és mindössze 7,5 százalék tisztán modern típusú önkéntesként sorolható be.

Érdekes módon szignifikánsan az átlag fölötti mértékben húznak a modern típusú indíttatás felé az 50-59 évesek, azonban a 60 év fölöttiek körében ugyanezek aránya már viszonylag alacsonyabb, jóval átlag alatti. A fiatalok leginkább a vegyes kategóriák valamelyikébe kerültek, és közülük tartoznak legmagasabb arányban az egyenlően hagyományos és modern indíttatást megjelölők táborába is.

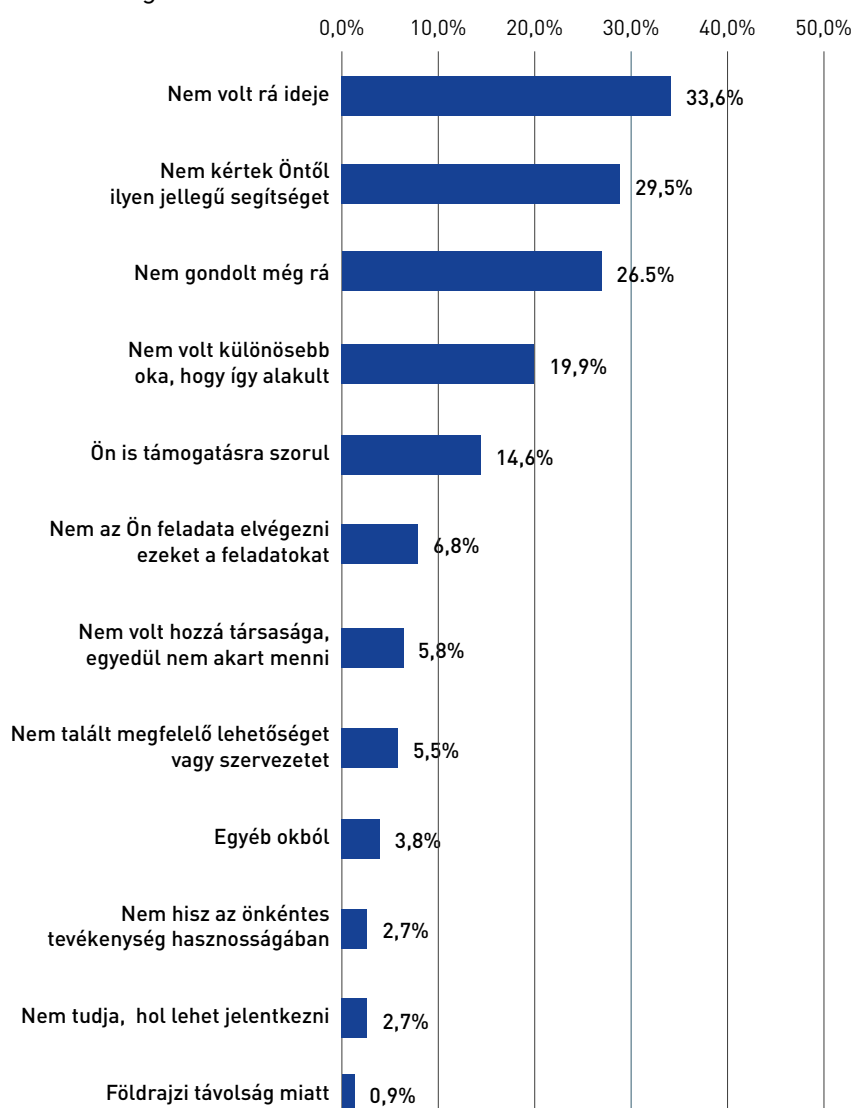
A NEM ÖNKÉNTESKEDÉS OKAI

Azok körében, akik az adatfelvétel megelőző egy év során nem végeztek önkéntességet, arra is rákérdeztünk, mi az oka ennek. A vizsgálatba bevontak három vá-

laszt adhattak meg a külön válaszlapokon olvasható 11 indok közül. Itt szintén megállapíthatunk egyfajta sorrendiséget, ami továbbra is célul szolgálja a háttérben meghúzódó,

kvázi ellenmotivációs struktúrát. Az első esetben a válaszadók negyede arra hivatkozott, hogy nem gondolt még rá egyáltalán, azonos arányuk pedig arra, hogy nem jutott (már) rá ideje.

11. ábra | Miért nem végzett önkéntes tevékenységet az elmúlt egy évben? [azok körében, akik nem végeztek önkéntes tevékenységet a kérdést megelőző 1 évben]

A három válaszlehetőség összehasonlása után azonban a nem önkénteskedés háttérében legelső sorban az időhiányra való hivatkozás figyelhető meg, amelyet összesen harmaduk jelölt meg első, második vagy harmadik helyen. Fontos, hogy ezt a megszólitás hiányára való hivatkozás követi, ami részben utal a személyes meghívás, a szükségesség érzetének fontosságára, amelynek esetleges hangsúlyozása többeket vonzhat a területre. Különösen érintett e szempontból a 18–29 éves korcsoport, akik 35 százaléka említette ezt az érvet. Ezt követően mindössze a harmadik helyen áll az az indok, hogy a kérdezettek igazából még nem is gondoltak a lehetőségekre. Utánuk minden hetedik nem önkéntes alany érve volt az, hogy valójában ő is rászorul. További érdekesség pedig, hogy a nem önkéntesek mindössze 5,8 százaléka hozta fel a társaság hiányát, ami miatt nem vállalt el még feladatokat. (Hozzáteesszük, e faktor különösen erős, közel egytizedes a fiatalok táborában.) Hasonló arányuk pedig ugyan keresett, de elmondásuk szerint nem talált számára megfelelő lehetőséget.

CIVIL SZERVEZETI TAGSÁG

Habár az önkéntesség végzésének közel sem feltétele bármiféle civil szervezeti tagság, hipotetikusán úgy képzeltük, hogy ettől függetlenül valamely egyesülethez, körhöz, klubhoz vagy alapítványi kuratóriumhoz történő formális kötődés előrevetíti az önkéntesre való hajlamot is. Tagságot firtató kérdésünkre 7,1 százalék válaszolt igennel, legnagyobb arányban a 18–29 évesek (9,1 százalék), legkisebb arányban a 60 évnél idősebbek (5,7 százalék). Vá-

rakozásunknak némiképpen megfelelően, ezt az arányt az önkéntesek jelentős mértékben húzzák felfelé, tekintve, hogy szűk ötödük jelezte formális tagságát valamilyen civil szervezetnél, míg az egyáltalán nem önkénteskedők esetében ezek aránya mindösszesen 1,8, az egykor aktívak esetében pedig 4,9 százalék. Érdekes, hogy azok, akik se nem önkéntesek, se nem tartoznak nonprofit szervezethez, azoknak is közel ötöde szeretne a jövőben önkénteskedni.

HOSSZÚ TÁVÚ ÖNKÉNTES PROGRAMBAN VALÓ RÉSZVÉTEL

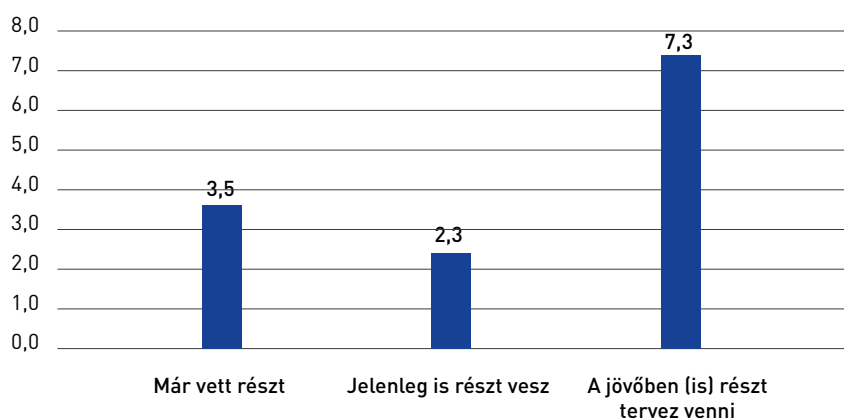
2018-as kutatásunkban ki szeretnénk volna térni az ún. hosszú távú önkéntes tevékenység társadalmi elterjedtségének vizsgálatára is. Ezen minden olyan programot, projektet értünk, amelynek keretében legkevesebb két hónapon keresztül főtevékenységként végzi ezt valaki, természetesen önkéntesen. A témát három kérdéssel tettük mérhetővé, rákérdezve, hogy az alany végezte-e már, jelenleg végez-e ilyet, vagy tervezi-e, hogy a jövőben kipróbálja magát e téren. A három kérdésre igennel válaszoló köré relatíve alacsony. A múltban részt vettek és a jelenben hosszú távon önkénteskedők aránya a felnőtt társadalomban nem éri el a 6 százalékot, ugyanakkor öröndetes, hogy a jövőben 7,3 százalék tervezi ily módon is

próbára tenni magát. Az itt mért arány a mind fiatalabbak körében lineárisan növekszik, azaz míg a legidősebbeknek 3,3, a fiatalok 9,9 százaléka tervez ilyen jellegű tevékenységbe fogni.

A látszólag alacsony társadalmi érintettség mégis egyfajta bizalomra ad okot, tekintve, hogy egy hazánkban még viszonylag kevésbé elterjedt, újszerű lehetőségről van szó, mégis, a felnőtt társadalom létszámára vetítve ezek az arányok a múltat firtató kérdés esetén megközelítőleg 282 ezer főt, a jelenben pedig 185 ezer főt jelentenek, mellettük pedig közel 589 ezer fő válaszolt igennel a jövőre vonatkozó kérdésre. Vélhetően itt azonban nem kizárólag formális, szervezeti háttérrel bíró programokban való részvételtől

van szó, hanem alternatív, egyedi, informális megoldásokról is, erre azonban kérdéssorunk alapján nem kaptunk választ. Fontos eredmény még, hogy a három kérdésre igennel választ adók köre csak a legkisebb mértékben, pár fő erejéig fedt egymást, tehát a legtöb-
bek életében mindössze egyszeri alkalomról volt, vagy van szó. Azok közül, akik már végeztek ilyen jellegű hosszú távú önkéntességet, ma már nem teszik, ahogy azok, akik most végeznek ilyesmit, azok körében is csak pár fő tervezi ennek folytatását valamikor a jövőben is.

13. ábra | Részt vett-e már olyan hosszú távú önkéntes programban, amikor legkevesebb két hónapon keresztül főtevékenységként ezt végezte?

TÁRSADALMI MEGÍTÉLÉS

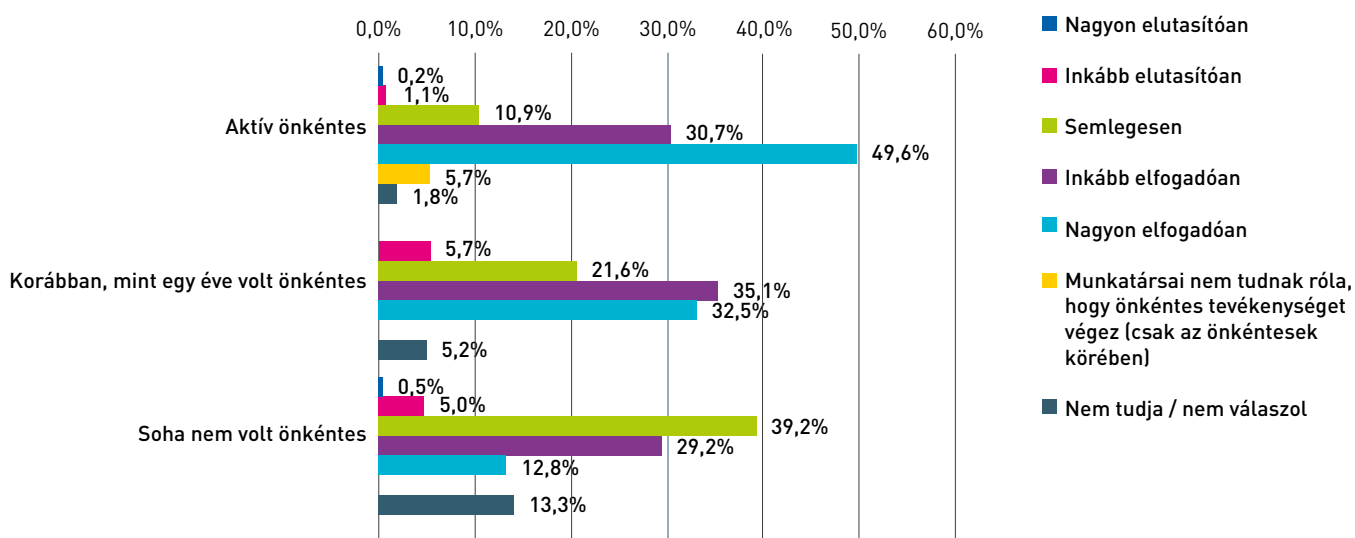
Megkérdeztük mind az önkénteseket, mind az önkéntes tevékenységet nem végzőket, miként látják, hogyan reagáltak vagy reagáltak volna legközelebbi ismerőseik, illetve – ha dolgoznak – munkatársaik, amikor megtudták vagy megtudnák, hogy önkéntes tevékenységbe fogtak. A ténylegesen érzékelt és vélt társadalmi megítélés lényegesen eltér az önkéntesek és nem önkéntesek között. Jellemző, hogy az önkéntes tapasztalattal bírók kétszer nagyobb hányada él meg pozitív visszacsatolást közeli ismerősei vagy munkatársai részéről, mint amekkorára hányada az önkéntességet nem végzők körében számítanára, hogy ilyen mértékű elfogadást

élné meg, ha vállalná a részvételt valamilyen akcióban. Azaz míg az önkéntesek bő négyötöde érzi ismerőseinek inkább vagy teljes

mértékben elfogadó, elismerő hozzáállását tevékenységéhez, addig az ilyen jellegű feladatot nem vállalóknak közel 40 száza- »

14. ábra | Hogyan reagáltak/reagálnának legközelebbi ismerősei, ha megtudnák, hogy önkéntes tevékenységet végez?

» lékponttal kisebb hányada, mindössze 42 százaléka hiszi úgy, hogy hasonló fogadtatásban részesülne azonos esetben.

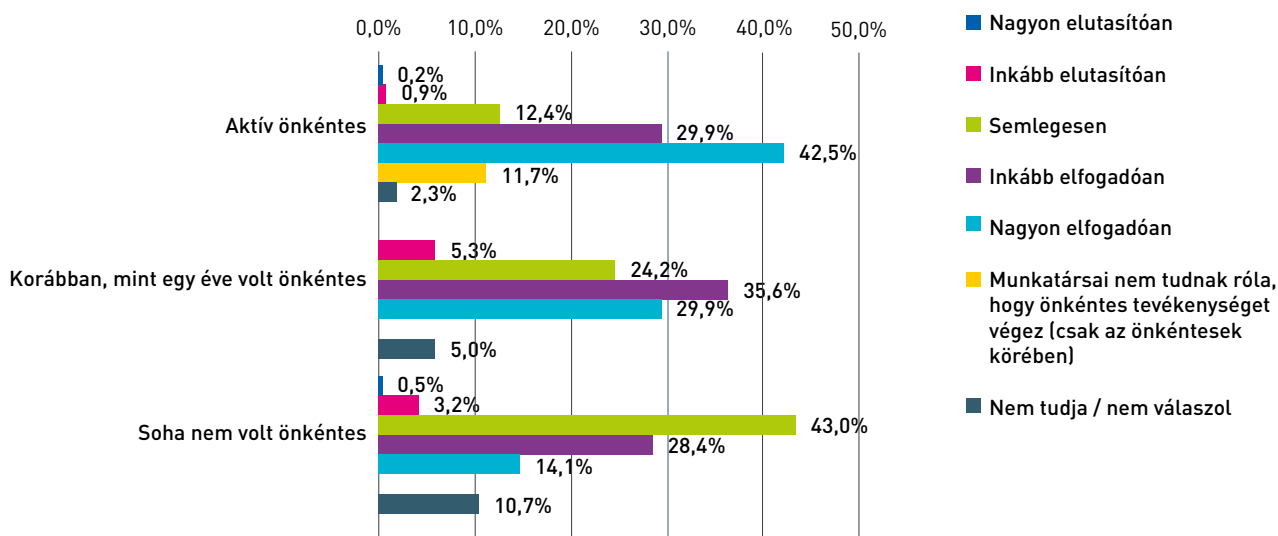
A dolgozó válaszadók esetében közel hasonló megoszlás figyelhető meg a véleményklímában; azaz a munkahellyel rendelkező önkéntesek közel háromnegyede él meg elfogadást munkatársai részéről, azonban a nem önkéntesek éppen 30 százalékponttal kisebb hányada véli úgy, hogy hasonló elismerésben részesülne adott esetben. Ez (részben) újbóli magyarázatot is szolgáltat arra vonatkozóan, vajon miért nem vállalkozik bekapcsolódásra a vonatkozó népesség egy része, tekintve, hogy néhányukra vélhetően állhat

a megállapítás, hogy nincsenek tisztában az önkéntes aktivitás valós társadalmi elismertségével, esetleg előzetesen kialakított véleménye alapján tarthatnak ismerőseik, munkatársaik esetleges negatív vagy tartózkodó véleményétől is.

Emellett minden válaszadónak feltettük a kérdést, vajon a magyar társadalom hogyan tekint az önkéntességre általánosságban. A kapott válaszok némiképpen megerősítik a korábbi kérdésre gyűjtött eredményeket. Az összes válaszadó épphogy valamivel több mint fele, 51,6 százaléka véli úgy, hogy a magyarok inkább, vagy teljes mértékben elfogadó módon tekintenek az önkéntes tevékenységre.

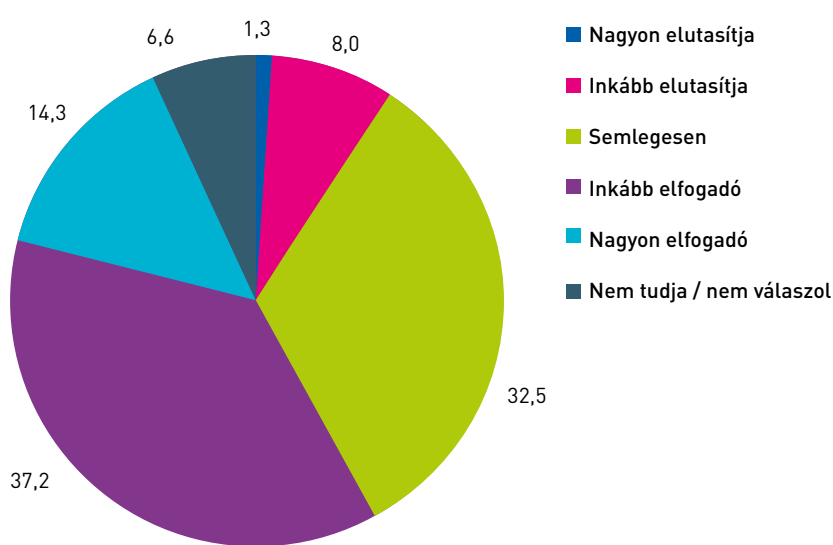

15. ábra | Hogyan reagáltak/reagálnának munkatársai, mikor megtudták, hogy önkéntes tevékenységet végez? [azok körében, akiknek van munkahelye]

Mindösszesen harmaduk perceptualizál semleges álláspontot, és lényegében elenyésző mértékben, minden tizedik felnőtt magyar véli úgy, hogy a magyarok többé-kevésbé, de elutasítók e tevékenység kapcsán. A véleménykülönbség az önkéntesek és nem önkéntesek között e kérdésben is szignifikáns. Míg a két csoportnak alig tizede érez egyfajta elutasítást, nincs eltérés a véleményklímában azok körében sem, akik most is aktívak vagy több mint egy éve voltak önkéntesek. Mindkét csoport 60 százaléka inkább, vagy teljes mértékben való elfogadást él meg. Ellenben az önkéntestapasztalattal még nem bírók jelentősebb hányada inkább a semleges álláspontra „szavazott”, és mindössze 44,1 százalékuk sejt pozitív társadalmi hozzáállást a tevékenységhez.

16. ábra | Ön szerint mi a magyar társadalom hozzáállása az önkéntes tevékenységhez?

ÖNKÉNTESÉG MEGTAPASZTALÁSA

Érdekelt bennünket, hogy vajon a kérdezettek megélték-e az önkéntes segítségnyújtást a másik, a segített fél oldaláról (is). A kérdéssel egyfelől mérni szerettük volna valamilyen mértékben a társadalom érintettségének mértékét, másfelől a válasz némileg árnyalhatja az indíttatástényezőket is. Tekintve, hogy ha az önkéntességet végzők nagyobb hányada élte meg korábban a segítségnyújtást a másik oldalról is, az utalhat arra, hogy a most végzett önkéntes tevékenység egyfajta reciprocitásként is jelen lehet a mintába került érintettek életében.

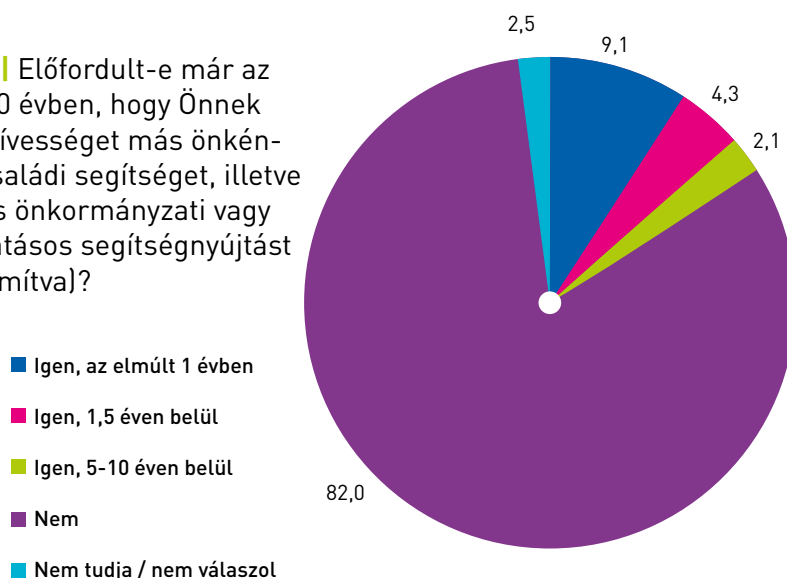

ÉRINTETTSÉG

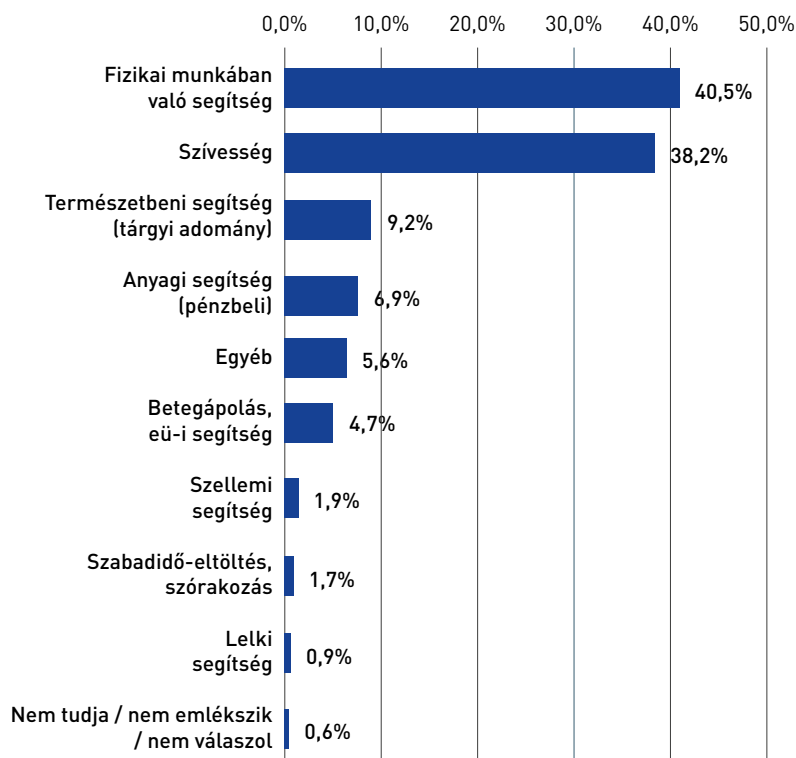
A kérdezettek szűk hatoda, 15,5 százaléka élte meg élete során valamikor azt, hogy önkéntesek segítettek rajta. A válaszadók tizede az elmúlt 1 évre datálja ezt az eseményt, 4,3 százalékuk egy éven belül nem, de az elmúlt 1–5 év közti időintervallumból emlékezik ilyen jellegű eseményre. Elenyésző hányaduk, 2,1 százalék pedig több mint öt éve élt meg hasonlót utoljára.

Azok, akik az önkéntességet a megsegített oldaláról tapasztalták meg, saját szavaikkal is elmondhatták, milyen jellegű segítségben részesültek. A felmerült válaszokat az önkéntesek tevékenységével azonosan csoportosítottuk ebben az esetben is. Tendenciáját tekintve hasonló arányokról számoltak be a kérdezettek, mint amit az önkéntesek esetében látunk. A megsegítettek főként testi erőt igénylő segítséget kaptak más önkéntesek részéről, de szívességben is hasonló hányaduk részesült. A többi tényezőt ennél jóval kisebb arányuk említette meg. Tárgyi adományt tizedüknek hoztak önkéntesek, 6,9 százalékuk pedig anyagi segítséget kapott valamilyen önkéntességnek vélt tevékenységen keresztül.

17. ábra | Előfordult-e már az elmúlt 10 évben, hogy Önnek tettek szívességet más önkéntesek (családi segítséget, illetve állami és önkormányzati vagy más hivatásos segítségnyújtást nem számítva)?

18. ábra | Milyen segítségben részesült? [azok körében, akik az előbbi kérdésre igennel válaszoltak]

RECIPROCITÁS

A közvetlen okozatiság, tehát hogy mennyire vonatkoztatható az önkéntesekre az, hogy azért végeznek ilyen jellegű munkát, mert korábban rajtuk is segítettek, még nem állapítható meg teljes bizonyossággal kizárólag az adatbázis alapján, mindazonáltal tény, hogy az önkéntes tevékeny-

séget most is aktívan végzőknek jóval nagyobb hányada élte meg a segítségben való részesedést korábban, mint azok, akik még egyáltalán nem végeztek ilyen jellegű tevékenységet vagy régebben voltak önkéntesek. A ma is aktív önkéntesek bő harmadának, 34,1 százalékának segítettek

már öntevékenységgel mások az elmúlt években, míg azok esetében, akik most már nem aktívak, de korábban volt köztük az önkéntességhez, azoknak a 19,8 százaléka élte meg a segítségkapást. A teljesen inaktívak esetében viszont mindösszesen 5 százalék az arányuk.

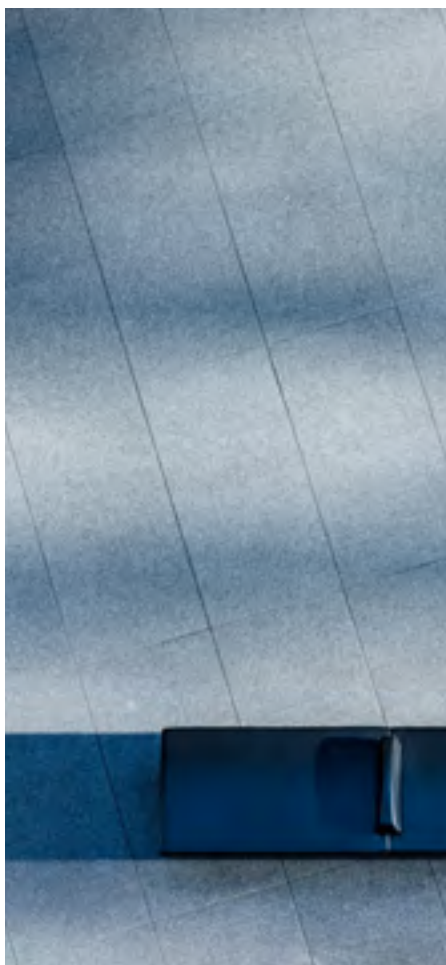

JÖVŐBELI TERVEK

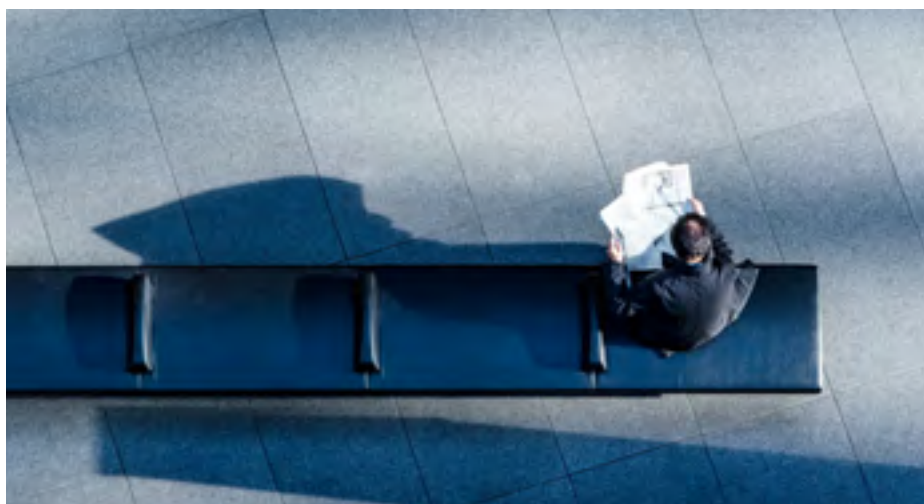
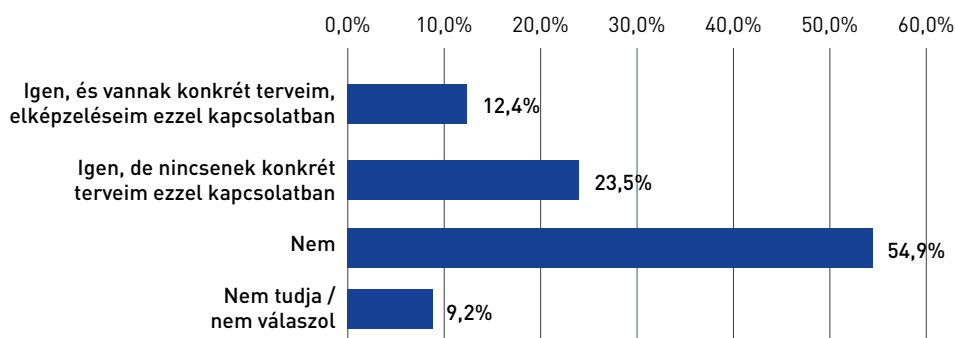
Megkérdeztünk minden válaszadót, tervezi-e, hogy valamikor a jövőben (továbbra is, újra vagy épp első alkalommal) önkéntes tevékenységbe fogjon. Az összes megkérdezett 35,8 százalékának vannak ide vonatkozó tervei, ebből viszont mindössze nyolcaduk tudja már most, hogy mibe szeretne fogni, szűk negyedük pedig ugyan szeretné a jövőben is folytatni, il-

letve szeretne életében először önkénteskedésbe fogni, de ezzel kapcsolatban még nincsenek ötletei. Amint az várható volt, az önkéntesek és nem önkéntesek egészen eltérő válaszarányokkal jelentkeztek. A jelenleg is önkénteskedők körében ötből négyen szeretnék folytatni a megkezdett tevékenységet, ám mindössze még csak 38,5 százalékuk tud-

ja, hogy mibe szeretne fogni vagy mit is szeretne folytatni. Hasonló hányaduknak viszont még nincsenek ötleteik a folytatásra. Érdekes módon ettől egészen eltérő a korábban aktív önkéntesek megoszlása. Nekik mindössze 44,8 százaléka szeretne újra aktivizálódni, ám csak 6,6 százalékuk tudja már most, hogy mihez fogna hozzá. Velük szemben az önkéntes »

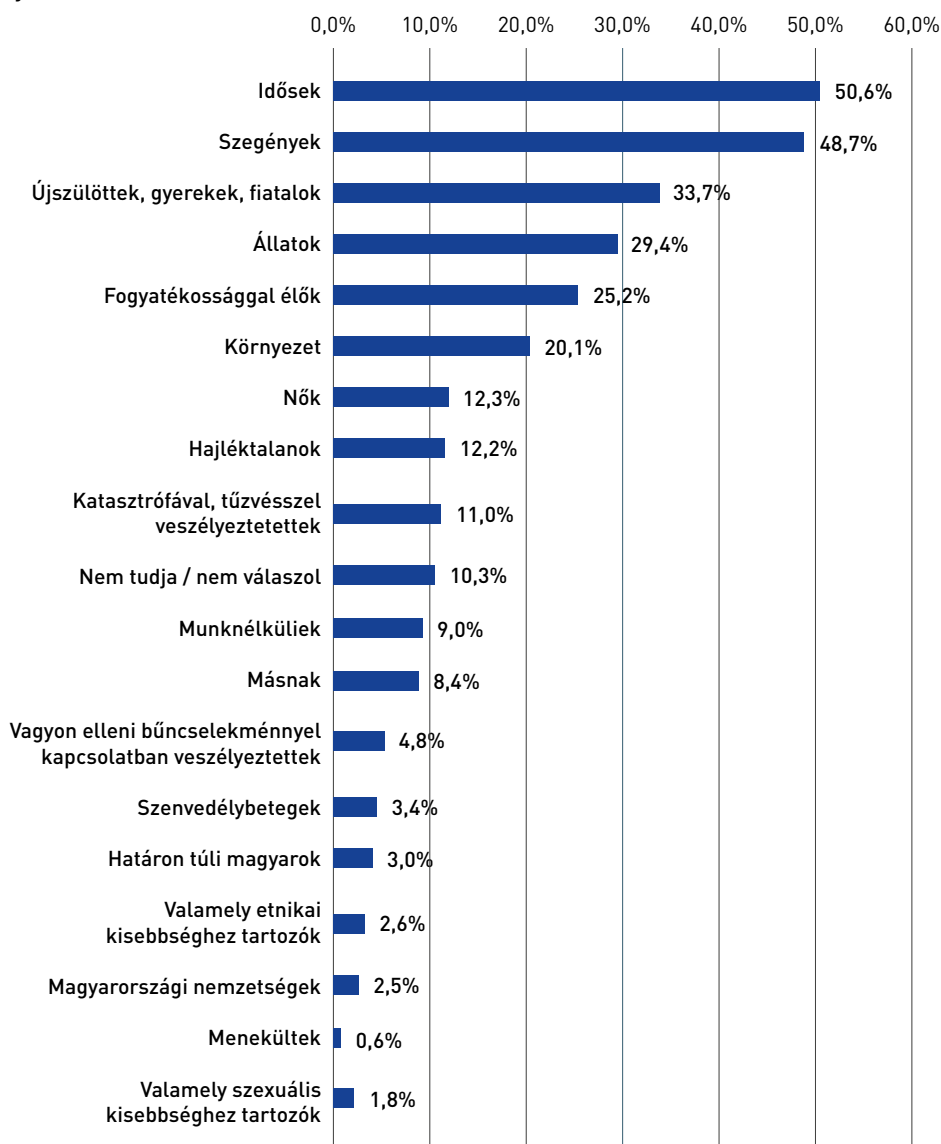
19. ábra | Tervezi-e, hogy a jövőben önkéntes tevékenységet végez?

» tapasztalattal még egyáltalán a jövőben sem önkénteskedni. nem rendelkezők közül, ötből négyen egyáltalán nem szeretnének

Konkrét terve pedig csak 1,2 százalékuknak van.

20. ábra | Kiknek vagy miknek (és még kiknek) segítené leginkább az alábbiak közül? [azoknak a körében, akik terveznek önkénteskedni a jövőben]

Azok, akik szeretnének önkénteskedni a jövőben (is), két területet is megjelölhettek azt illetően, hogy milyen jellegű tevékenységet végeznének. A kérdezettek harmada szociális területen, illetve negyedük környezetvédelmi akciókban venne részt szívesen, ugyanakkor jelentős még az egészségügyi önkéntességben és a szabadidőre építő aktivitásban gondolkodók aránya is, az előbbieket a jövőben is önkénteskedni vágyók ötödét, az utóbbiak pedig kilencedüket teszik ki.

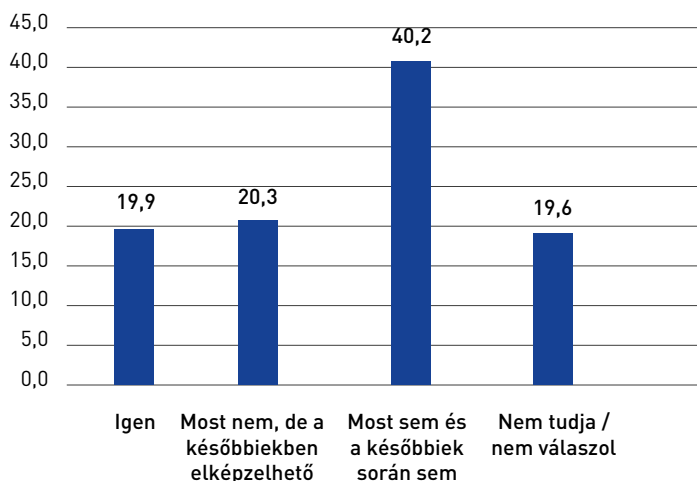
Külön kérdésblokkban foglalkoztunk azzal is, hogy kiknek segítené szívesen ezek az emberek. Itt legfeljebb négy válaszlehetőségük volt a kérdezetteknek. Mind az első helyen történő megjelölés, mind pedig a legfeljebb négy válasz összesítése esetén az első helyen magasan az idősek végeztek. Összességében tehát a jövőbeli önkéntességben gondolkodók fele időseknek, másik felük pedig általában a szegényeken szeretne segíteni valamilyen módon. Bő harmaduk említette meg a fiatalokat, közel ugyanennyien pedig állatvédelemben vagy állatgondozásban gondolkodnak. Több mint negyedük jelölte meg a fogyatékossgal élőköt, és érdekes módon összességében mindössze a válaszadók nem egészen ötöde gondolkodik környezetvédelemben. A hajléktalanokat, illetve a nőket nyolcaduk jelölte meg.

MUNKAHELYI ÖNKÉNTESSÉG

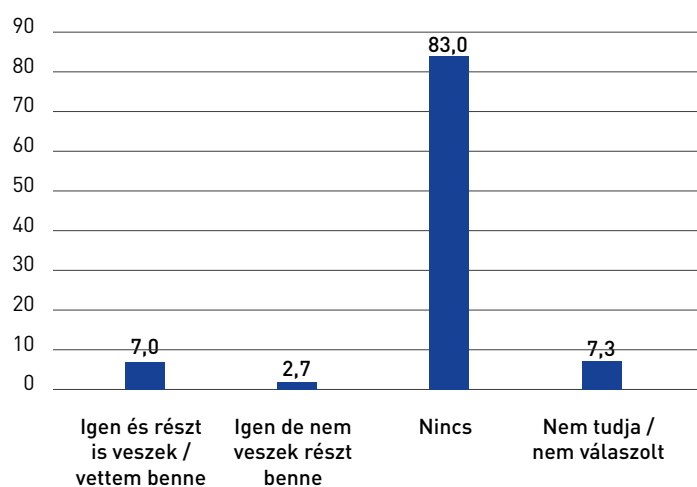
A jelenleg gazdaságilag is aktív, tehát dolgozó válaszadók nyolcadának munkahelyén van lehetőség önkéntes tevékenységben is részt vállalni. Örvedetes, hogy ezek hét százaléka – ha már adott – él is a lehetőséggel, és kiveszi a részét a munkahelyi önkéntességből.

Idén először arra is rákérdeztünk a többi dolgozó körében, akiknek a munkahelyén erre nincs lehetőség, hogy mit tennének, ha mégis lehetővé tenné munkáltatójuk. Ötödük állítja, hogy élne a lehetőséggel, ha munkahelyén kipróbálhatná magát ily módon, további ötödük pedig, ha most nem is, de a későbbiekben elképzelhetőnek tartaná a részvételt. 40,2 százalékuk viszont kategorikusan elutasítja annak az esélyét,

22. ábra | Ha lenne lehetősége a munkahelyén önkéntes tevékenységben részt venni, részt venne benne? [azok körében, akiknek van munkahelye] (%)

21. ábra | Munkahelyén van lehetőség önkéntes tevékenységben való részvételre? [azoknak a körében, akiknek van munkahelye] (%)

hogy ilyen jellegű tevékenységbe bekapcsolódjon. Bár konkrétan e válasz okára nem kérdeztünk rá, megvizsgáltuk, hogy az így reagálók miért nem végeznének önkéntességet általában. A munkahelyi önkéntességet elutasítók harmada még egyáltalán nem gondolt az önkénteskedésre, további harmaduk a rendelkezésre álló idő hiányára hivatkozott. A többi választ adótól eltérően pedig esetükben kirívó azok aránya is, akik úgy reagáltak, hogy maguk is támogatásra szorulnak, vagy nem az ő feladatuk az ilyen jellegű munkák végzése, illetve úgy, hogy nem hisznek az önkéntesség hasznosságában.

AZ ÖNKÉNTESSÉGGEL KAPCSOLATOS TÁRSADALMI ATTITŰDÖK

Önkéntességgel kapcsolatos attitűd-állításokra már az öt évvel korábbi kutatásban is kitértünk. Az idén feltett kérdéseket, az összehasonlíthatóság végett, részben ezekhez igazítva tartottuk meg, ugyanakkor ki is egészítettük néhány további kérdéssel is. Mint 2013-ban, a válaszadók az önkéntességgel kapcsolatos attitűd-állításokkal való azonosulásukat egy négyfokú skála segítségével fejezhették ki. Ezek az állítások részben az önkéntes tevékenység hozadékaira utaltak, másfelől pedig a tevékenység mögötti további indíttatásra összpontosítottak, továbbá érintették az önkéntesség más jellemzőit és az állam szerepvállalásának kérdéskörét is.

Az egyéni vagy társadalmi indíttatás témakörében két állítással élt a korábbi felmérés. Ezek szerint csökkent ugyan 5,1 százalékponttal a következő kijelentéssel azonosulók aránya, de összességében a legnagyobb egyetértés még mindig azt az állítást övezi, amely szerint az önkéntességnek alapvetően nem egy külső nyomásra történő tevékenységnek kellene lennie, tekintve, hogy az ilyen jellegű cselekvési kedv főként belülről fakad, az egyén önálló, saját döntése alapján. Jelenleg tízből kilenc magyar felnőtt azonosul ezzel az állítással. Mellettük a családi indíttatásról alkotott vélemény továbbra is változó képet mutat, igaz, hogy a korábbi felméréshez

képest 3,3 százalékponttal nőtt azoknak az aránya, akik szerint az önkéntesség családi hagyományokból fakad, így 54,4 százalékuk tud azonosulni valamilyen szinten a kijelentéssel.

Az önkéntesség egyéni, illetve társadalmi szintű hozadékaira vonatkozó állítások közül leginkább az öntevekenységnek a világra történő hatását fogadja el a magyar közvélemény. Minimálisan csökkent ugyan az egyetértők hányada, ám még mindig magabiztosan állítható, hogy tízből kilenc magyar felnőtt az önkéntességre, mint vilájobbító tevékenységre tekint, függetlenül attól, hogy maga végez-e önkéntes tevékenységet, vagy sem. Ezzel szinte szinkronban, szintén közel tízből kilenc felnőtt állítja, hogy az önkéntesek jó példával járnak elől. Viszonylag komolyabb léptékben csökkent viszont azoknak az aránya, akik szerint az önkéntesség által új ismeretek sajátíthatók el. A 9,3 százalékpontos változás már komolyabb társadalmi attitűdváltozásra utal, amelynek mögöttes indoka mindenképpen tovább vizsgálendő, tekintve, hogy a modern típusú önkéntesség egyik fő pillére az önkéntes aktivitásban rejlő „learning by doing”-elv előnye, tehát a konkrét gyakorlat általi tanulás. Mindenesetre örövendetes, hogy a felnőtt társadalom bő háromnegyede azonosul az önkéntességnek a tudásra, az

ismeretekre gyakorolt pozitív hatásaival, sőt, a teljes mértékben egyetértők aránya a 18–29 évesek körében a legmagasabb a többi korcsoportéhoz képest: 38,4 százalék.

Hasonló mértékű azok aránya is, akik úgy vélik, az önkéntesség olyan tanulságokkal vagy hozzáadott értékkel szolgálhat, hogy jó volna, ha életében legalább egyszer mindenki megpróbálná, kipróbálná, továbbá: hogy a rászorulókon való segítség erkölcsi kötelesség is. Ez azért is fontos eredmény, mert bár csak a társadalom kicsivel kevesebb, mint fele végez/végzett valaha önkéntes munkát, ennél jóval nagyobb hányad értett egyet a felvetett gondolattal, ami az önkéntesség nagymértékű, de még ki nem mérített társadalmi potenciáljára is utal. Végül pedig közel ugyanennyien vallják, hogy akinek egyszer segítenek, az másokon is segíteni fog. Mint korábban magunk is kimutattuk, a reciprocitás valóban jóval erősebben mutatkozik meg a most aktív és az egykor aktív önkéntesek körében, mint azok között, akik még nem tapasztaltak meg hasonlót.

Az önkéntesség további jellemzésére 2013-ban még három attitűd-állítás adott lehetőséget. A hazai felnőtt lakosság közel háromnegyede továbbra is egyetért azzal, hogy az önkéntesség leginkább helyi szinten szerveződik. Bár

tudható, hogy számos országos projekt létezik, és akár nemzetközi példákat is sorolhatnánk, az emberek leginkább a helyben végrehajtott dolgokat azonosítják. Valójában a hazai önkéntesállomány legjelentősebb hányada is helyi szinten fejt ki segítő tevékenysé-

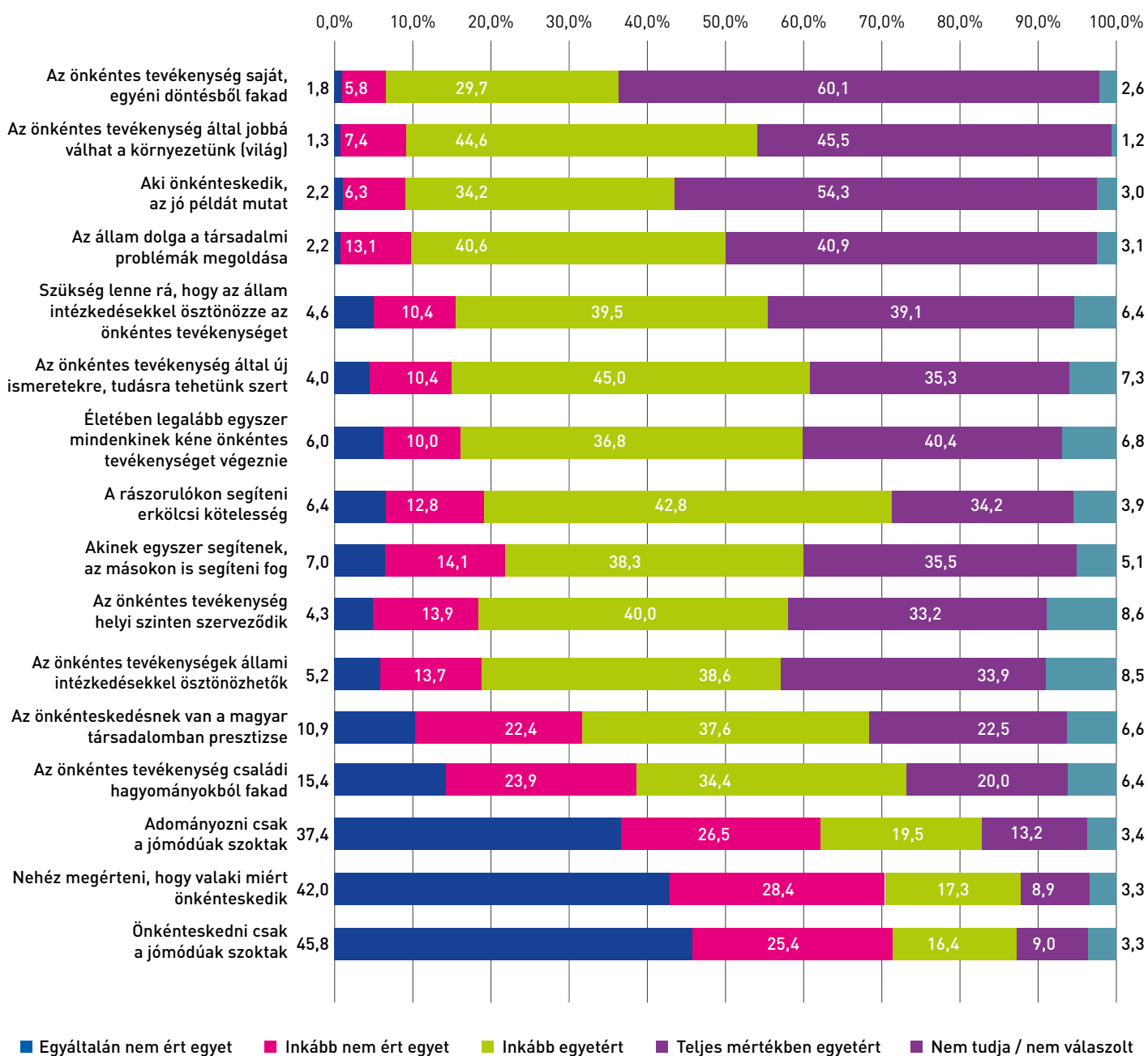
get. Emellett elsöprő azok aránya, akik elismerik az önkéntességet, a társadalom közel kétharmadának percepciója szerint van társadalmi presztízse az öntevékenységnek. Beszédesebb azonban az a tény, hogy bár csak kevesen, a társadalom negyede ért egyet azzal, hogy ki-

zárólag a jómódúak végeznek ilyen jellegű tevékenységet, mégis duplájára nőtt az állítással azonosulók hányada az öt év alatt. Ezzel együtt (csak idén kérdeztük meg először, de – vélhetően az anyagi vonzat miatt – ennél valamivel többen) összesen a társadalomnak mint-»

» AZ ÖNKÉNTESÉSGEL KAPCSOLATOS TÁRSADALMI ATTITŰDÖK

» 23. ábra | Mennyire érzi igaznak az alábbi állításokat? (%)
(Az egyetértők összesített arányának 2018-as évben mért sorrendjében)

egy harmada véli úgy, hogy adakozni a jómódúak szoktak. E percepciónak valós az alapja abból a szempontból, hogy a magukat gondok nélkül élőknek vallók, illetve azok, akik beosztással ugyan, de jól kijönnek, valóban szignifikánsan magasabb aránya reagált úgy az arra vonatkozó kérdésünkre, hogy szokott-e adományozni.

Mindenesetre látni kell, hogy a nélkülözést különböző mértékben megelőknek is nyolcada-hetede említette: szokott adományt adni a rászorulóknak.

Az állami szerepvállalás körét érintő állítások köréből fontos kiemelni, hogy szignifikánsan, 10,3 százalékponttal nőtt azoknak az aránya, akik szükségesnek lát-

ják az állami beavatkozást az önkéntes tevékenységek ösztönzésére. Egy ilyen lépés társadalmi elfogadottsága a 2013-as kétharmad után immár bő háromnegyedes. Ez lényegében összecseng azoknak az arányával, akik szerint életében egyszer mindenkinek ki kellene magát próbálnia e téren.

ADOMÁNYOZÁS

Az adományozás nem klasszikus önkéntes aktivitás, hanem – bár a NÖS szerint nem számít önkéntes tevékenységnek – annak határterületéhez sorolható, így kutatásunkban megkérdeztük a válaszadókat adományozási szokásairól is. A magyar felnőtt lakosság bő negyedéről mondható el, hogy jelenleg is aktív önkéntes, ugyanakkor jóval nagyobb azok hányada, akik így vagy úgy, de adományoznak valamilyen mértékben és módon, azaz legalább egyszer megtették ezt a kérdéskört meg-

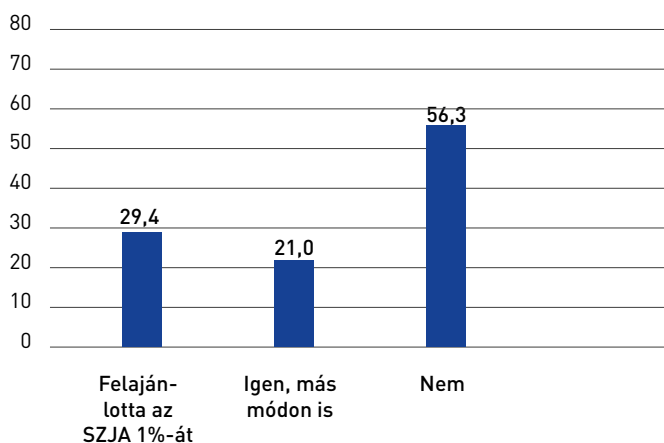
előző egy évben. Mindez arra is enged következtetni, hogy a társadalomban láthatóan jól elkülönül az önkénteskedés és az adományozás fogalma, bár – mint látni fogjuk – a két tevékenység sokak körében erős átfedést mutat. Fontos kiemelni azt is, hogy látszólag csökkent az 5 évvel ezelőtti állapothoz képest az ily módon segítők aránya. A korábbi felmérésben mindössze a rendkívül sokrétűen értelmezhető „Szokott Ön jótékonykodni?” kérdés hangzott el, nem behatárolva azt, hogy milyen

időszakot ért ezen belül a kérdező, illetve milyen tevékenységet számíthat ide a válaszadó. Mivel a jótékonykodás számos további jelentéssel bír, 2013-ban a kapott arány is jóval magasabb volt az idén mértnél. Idén – a nemzetközi standardokhoz igazodva – kérdőünket három oldalról is leszűkítettük, így egyfelől a felvételt megelőző 1 évben végrehajtott *adományozásra* kérdeztünk rá.⁶

Figyeltünk arra is, hogy a válaszadó ne számítsa ide a rokonainak és legközelebbi barátainak szánt adományokat. Így azt tekintettük aktív cselekménynek, ha valaki az elmúlt 1 év során olyan valakinek adott tárgyi vagy anyagi adományt, aki túlmutat a közvetlen családi és baráti körén, vagy valamilyen szervezet számára ajánlott fel adományt. Vélhetően, ha ugyanazt kérdezzük, mint 2013-ban, a „jótékonykodásra” adott igen válaszok hasonlóképpen alakultak volna idén is, mint a korábbi felvétel esetében, most viszont valamivel letisztultabb képet tudunk bemutatni az adományozókról.

A magyar felnőttek közel harmada ajánlotta fel idén szja-ja

24. ábra | Adományozott-e Ön az elmúlt egy év során? (%)

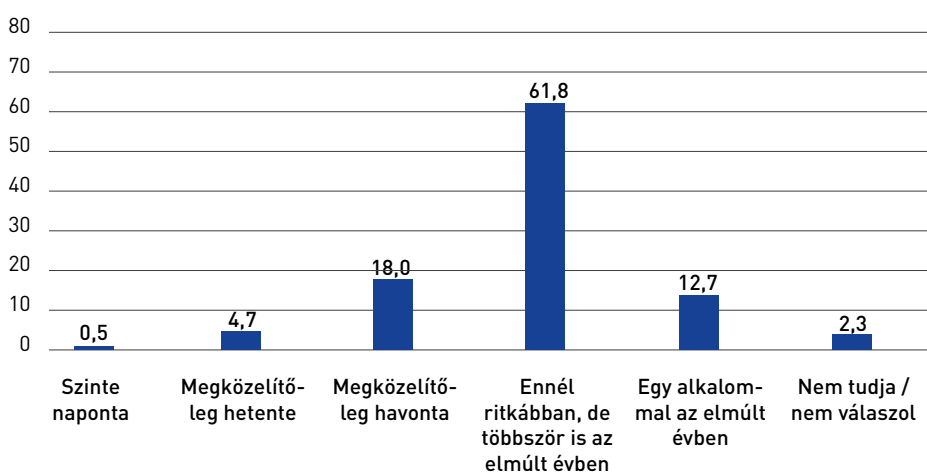
⁶ _ A szó inkább kifejezi szándékunkat, hisz az adományozást a köznyelvben könnyebben vonatkoztatjuk kizárólag az anyagi vagy tárgyi adományokra, míg a jótékonykodás a köznyelvben a szívességadás különböző jelentéseit is tartalmazza.

⁷ _ Fontos kitétel, hogy a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása is sokakban adományként fogalmazódik meg. Ugyan ez nem tekinthető klasszikus értelemben vett adománynak, hiszen nem történik saját vagyronról történő lemondás, alternatív opcióként mégis betettük kérdőívünkbe, fenntartva a lehetőséget, hogy kérdőívünkben az adományozás hagyományos módját tudatosan is kiválaszthassa a megkérdezt.

⁸ _ Eltérés abból adódhat, hogy a mi felmérésünk egyfelől kizárólag a felnőtt lakosságra reprezentatív, amelynek – másfelől – nem minden tagja adófizető.

25. ábra | Milyen gyakran jótékonykodott/adományozott Ön az elmúlt egy évben? [azok körében, akik adományoztak az elmúlt egy évben] (%)

1%-át,⁷ ami – tekintve, hogy vizsgálatunk reprezentatív – megközelítőleg megfelel a NAV által is közölt létszámarányoknak.⁸ Rajtuk kívül azonban csak a megkérdezettek valamivel több mint ötöde jelezte, hogy más módon is adott anyagi vagy tárgyi juttatást az elmúlt egy év során, ám a megkérdezettek több mint fele egyik lehetőséggel sem élt.

Természetesen rendkívül erősen eltérnek a jelenleg vagy egykor aktív önkéntesek adományozási arányai azokétól, akik nem vesznek részt ilyen jellegű akciókban. Az elmúlt egy évben önkénteskedők 42,3 százaléka, az egykor aktív önkéntesek 37,5 százaléka, míg az ebből a szempontból inaktívak alig ötöde ajánlotta fel szja-ja 1%-át valamilyen szervezetnek idén. Tendenciáit tekintve pedig hasonló eredményt kapunk az adományozás kérdésében is. Az önkéntesek majdnem fele 45,7 százaléka, az egykori önkénteseknek negyede adakozott a kérdezés előtti évben legalább egyszer, velük szemben viszont a soha nem önkénteskedőknek mindösszesen 7,6 százaléka válaszolt igennel az adományozásra irányuló kérdésünkre.

Érdekeség, hogy korcsoportok szerint kisebb eltérések figyelhetők meg, pedig az eltérő korúak eltérő gazdasági aktivitása okán feltételezhetnénk, hogy a 18-29 éves korcsoport jóval alacsonyabb »

» hányadánál figyelhető meg adományozók, mégis, 17,9 százalékok szokott adakozni.

2013-ban a megkérdezettek magasán túlnyomó többsége, háromnegyede egy évben többször ugyan, de ritkábban, mint havonta jótékonykodott. Ezek aránya két irányba mozdult el 2018-ra. Egyfelől ugyan több mint tíz százalékponttal nőtt a csak egyszeri adományozók aránya, másfelől 3,5 százalékponttal nőtt azoké, akik megközelítőleg havonta vagy sűrűbben adakoztak.

Idén az adakozóknak több választélehetősége is volt, hogy megadják, kiknek szoktak adakozni. Először megkérdeztük, kik alkotják elsősorban a célcsoportjukat, majd pedig bejelölhették azon további csoportokat, amelyeknek az elsőtől kívül még segítettek valamilyen adománnyal. Az arányok némileg eltérnek a 2013-ban felvett adatoktól. Ennek oka elsősorban ismét az, hogy szűkebb kört fogadtunk el tényleges adakozónak, mint öt évvel korábban, másfelől – a korábbi tapasztalatok és a próbakérdés hatására – az egészségügyi intézményeket, illetve („mások” névvel) egy „egyéb” opciót is bevettünk a listába, amelyből választhattak a kérdezettek. A több választélehetőségnek köszönhetően viszont nem maradhatott ki egy célcsoport sem a felvételtől.

Az öt éve kimutatott trendek et-

től függetlenül ugyanúgy kirajzolódnak, még ha eltérő arányokkal is. Egyfelől általánosan megállapítható, hogy összességében a civil szervezetek javára csökkent számos más célcsoport adományozói köre. A nonprofitokat a támogatók közel fele választotta összességében, de első helyen is 29,5 százalék jelölte meg őket. (Az ábrán ugyan nem jelenítettük meg, de fontos kitétel, hogy

a 47,6-ból 18,4 százalék oktatási intézményeket fenntartó alapítványok támogatóit jelenti.) Nem véletlenül vettük be tehát az idej listába az egészségügyi intézményeket sem. Első helyen az adakozók ötöde jelölte meg ezeket, összességében pedig 28,2 százalékuk adakozott nekik a kérdezést megelőző évben legalább egy alkalommal. Azonban összességében megelőzték az egészségügyi

26. ábra | Ki(k)nek adományozott Ön az elmúlt 1 évben? [azok körében, akik adományoztak az elmúlt egy évben]

intézeteket a rászoruló ismerősök, illetve az ismeretlen rászorulóknak, ám ezt a két tényezőt első említésként az adományozók alig nyolcada-hetede választotta.

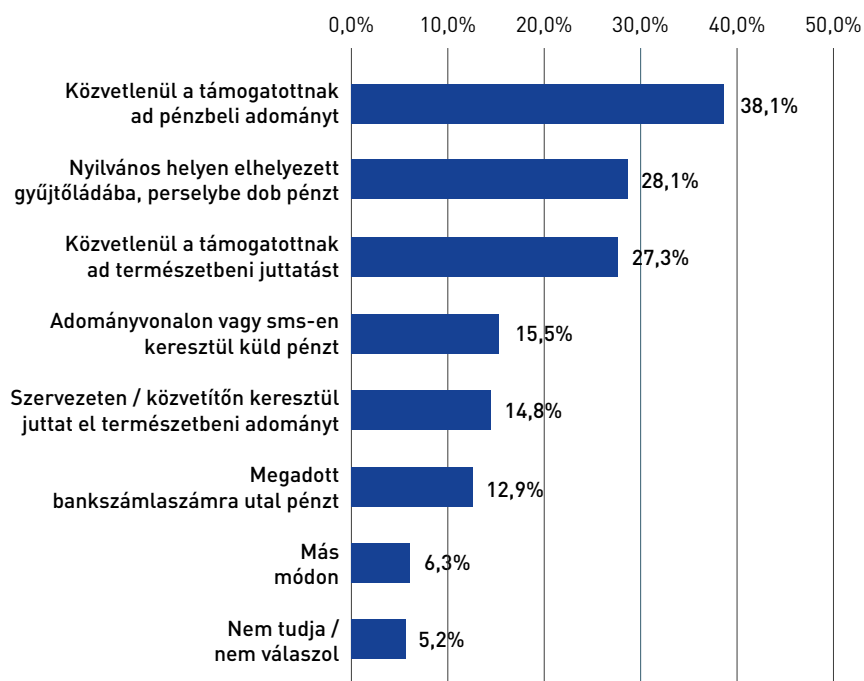
Az adományok felajánlásának módja lényegesen eltér a válaszadók körében. Az alábbiakból kivettük azokat a személyeket, akik kizárólag szja-juk 1%-ának a felajánlását tekintették adománynak, de más módon nem adakoztak. Az így maradtak tehát kizárólag azok, akik az elmúlt egy év során legalább egyszer saját rokon és baráti körükön kívül adományoztak valamit. Bár az öt évvel korábbi válaszlehetőségekben jelentős változtatást hajtottunk végre – tekintettel a próbakérdés tapasztalataira szétválasztottunk az akkor egyben választható válaszkategóriákat –, az itt megjelenő, legtöbbek által választott kategória közel azonos. Mint akkor, a megkérdezettek relatív többsége most is közvetlenül ajánlja fel adományát, közel 40 százalékuk pénzbeli, további bő negyedük természetbeni adományát. Ezen két opció összevont kategóriáját 2013-ban és 2018-ban is az érintettek kétharmada, most 66,3 százaléka választotta. Nyilvános helyen elhelyezett gyűjtőeszközbe az adakozóknak továbbra is bő negyede ad pénzt vagy tárgyi juttatást, ahogyan az a korábbi felmérésünkben is megfigyelhető volt. A korábbi felmérésnél ösz-

szevont kategóriaként szerepelt a megadott bankszámlaszámra történő átutalás és az adományvonalon történő felajánlás, amelyekre most külön kérdeztünk rá. Bár az összevont eredmény ugyan beleillik az akkori trendbe (akkor 35,7 százalék adakozott így), mindazonáltal idén gyenge, szignifikáns csökkenés figyelhető meg, tekintve, hogy 28,4 százalék választotta e két mód valamelyikét. Idén további kategóriaként emeltük be a szervezeten, vagy más, fel nem sorolt közvetítőn keresztül adományküldési lehe-

tőséget, amelyről kiderült, hogy a fentiekén túl az adakozók további hetede él vele.

Végezetül azokat is megkérdeztük, akik nem adtak adományt a megkérdezést megelőző 12 hónap során, mi állhat döntésük hátterében. A korábbi felmérésnél is csak egy, a legfőbb ok volt válaszként adható, ezen idén sem változtattunk, ugyanakkor a próbakérdés tapasztalatai rávilágítottak, hogy elkerülhetetlen egy további válaszlehetőséggel kiegészíteni a nominális felsorolást, amelyből választhatnak válaszadóink. »

27. ábra | Milyen módon szokott Ön adományozni?
[azok körében, akik adományoztak az elmúlt egy évben]

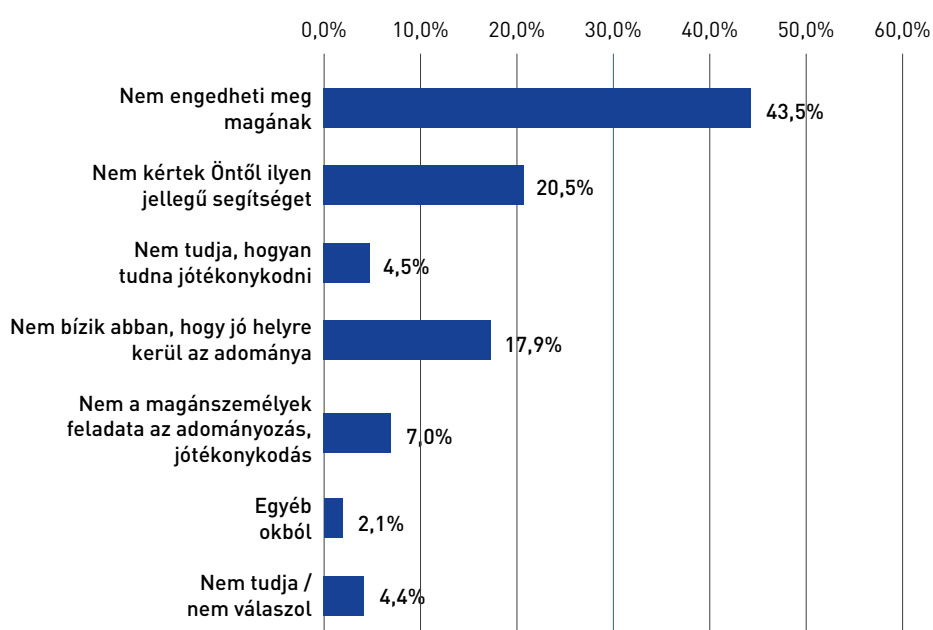

» Ennek okán viszont, mivel a válaszlehetőségek kiválasztottságának összesített aránya nem lehet több 100 százaléknál, a plusz egy válaszlehetőség miatt minden más válaszra leadott „szavazat” idén jellemzően csökkent valamennyivel. Ebből kifolyólag az elemzés során főleg a tendenciákra érdemes figyelni, amelyről viszont megállapítható, hogy a tendencia nem változott számottevően az öt évvel korábbi kérdéshez viszonyítva. A relatív többség továbbra is arra hivatkozik, hogy nem engedheti meg

magának az ilyen jellegű kiadás felvállalását. Ugyanakkor fontos észrevenni, hogy a második legtöbbször választott lehetőség azon, újonnan bevett tényező volt, hogy a kérdeztől egész egyszerűen még nem kértek ilyen jellegű segítséget. Ez ismételten rámutat arra, hogy komoly potenciál rejlik a magyar társadalomban e téren is, ám részben az involválatlanságuk okán sem teszik meg saját oldalukról az első lépéseket. Fontos az is, hogy – bár csak egy szűkebb rétegre jellemző – a többi faktorról szemben még nőtt is

28. ábra | Elsősorban mi az oka annak, hogy nem játszott, adományozott az elmúlt egy évben? [azok körében, akik nem adományoztak az elmúlt egy évben]

azoknak az aránya, akik arra hivatkoztak, hogy nem tudják, hogyan tudnának játszani. Ők abból a szempontból az előző csoporthoz tartoznak, hogy a potenciál vélhetően megtalálható bennük, ugyanakkor a megszólíthatatlanság és az útmutatás hiánya miatt nem tudják, hogyan tegyék meg e területen első lépéseiket. Velük szemben pedig viszonylag kevesen tanúsítanak elvi ellenállást. Bő hatodik nem bízik meg az adománygyűjtőkben, félnek tőle, hogy pénzüket, adományukat nem az ígért célra használják majd fel. Végül pedig csak egy jóval szűkebb réteg tagjai azért vonják ki magukat, mert úgy érzik, hogy nem az ő feladatuk az ilyen jellegű játszóterekben való részvétel.

AZ ÖNKÉNTESSEG FEJLESZTÉSI POTENCIÁLJA

Idén is megkérdeztünk minden válaszadót arról, miképpen látják, hogyan lehetne a hazai önkéntességet fejleszteni? Mindenekelőtt említésre méltó fejlemény, hogy a válaszlapon látható volt a „nincs szükség fejlesztésre” új válaszopció, ezt azonban a felnőtt magyaroknak mindössze 4,6 százaléka választotta. Mindenki más úgy érzi, léteznek beavatkozási pontok. Egyfelől érdekesség, hogy fél évtizeddel korábban a felnőtt lakosság negyede főleg a helyi lehetőségek bővítésében látott volna megoldást, ezt követték csak azok az opciók, amelyek – sorrendjüket tekintve – mára már megelőzték ezt a faktort. Idén a kérdezettek harmada elsősorban a kommunikációban rejlő lehetőségeket említette meg, negyedük az állam beavatkozásának szükségességét említi.

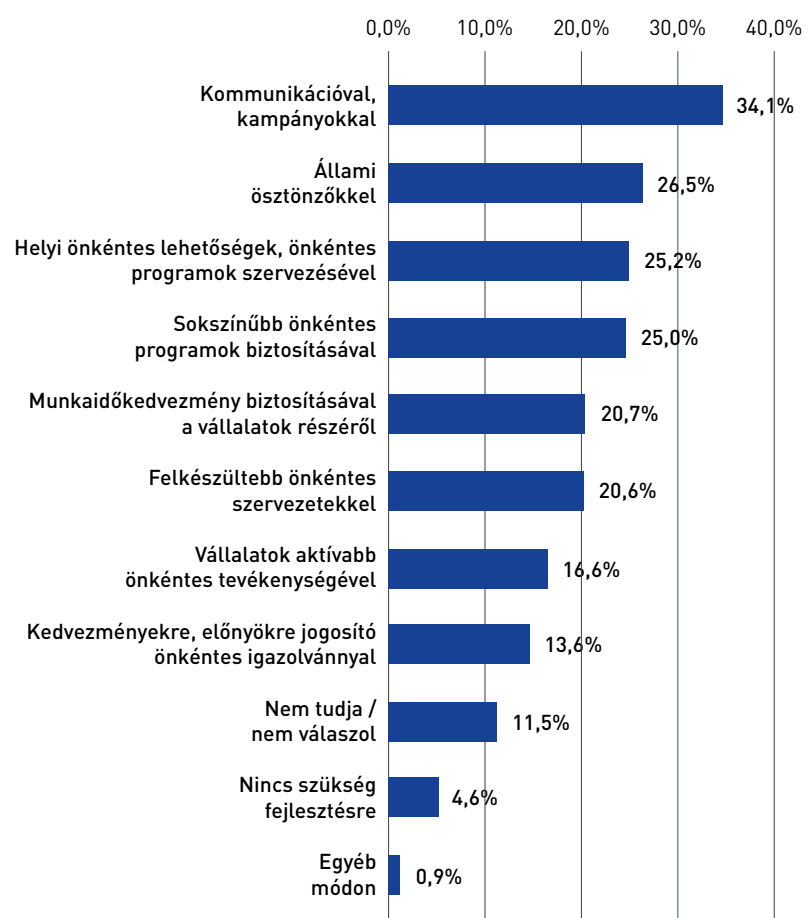
Hozzá kell tennünk, hogy jelentősen változik az első helyeken végzett faktorokról alkotott kép, amennyiben azt is szemügyre vesszük, vajon hogyan reagáltak a most is aktív, egykor aktív önkéntesek, és azok, akik egészen inaktívak voltak eddig. A helyi lehetőségek növelésében jóval inkább látnak potenciált a tapasztalt önkéntesek, akár most is végeznek ilyen jellegű tevékenységet, akár nem (mindkét csoport megközelítőleg egyharmada), akikkel szemben az inaktívaknak csak ötöde jelölte meg ezt a kategóriát is. Ellenben az állami ösztönző-

ket már szignifikánsan magasabb arányban várják a most is önkénteskedők és a tapasztalattal nem rendelkezők (bő negyedük), mint azok, akik már voltak önkéntesek valaha. Az idén első helyen végzett kommunikációt és kampányokat javaslók tábora pedig fölülreprezentált az egykor aktív önkéntesek körében, közel felük javasolta e

technika erősítését. Jelentős még a programkínálat diverzifikációja mellett érvelők tábora is, ahol a kapott eredményt főleg az aktív, tapasztalt önkéntesek aránya növeli.

Mindemellett meg kell említenünk azt a három új válaszlehetőséget is, amelyre idén kitérhettek válaszadóink. A kérdezettek ötöde »

29. ábra | Hogyan lehetne fejleszteni a hazai önkéntességet?

» szerint a munkáltató részéről igényelhető munkaidő-kedvezmény is sokat lendítene az itthoni önkéntesség helyzetén. Érdekesség, hogy – ahogyan a kommunikációs kampányokat is – ezt a tényezőt is elsősorban az egykor aktív önkéntesek választották, ami azt sejteti, hogy többen közülük vélhetően hajlanának a visszatérésre, ám ezt már valamilyen elfoglaltság okán nem tehetik meg. Ugyanakkor, ha a munkáltatónál igazoltan elérhetővé válna a lehetőség, egy részük vélhetően újra mozgósítható lehetne.

A német példa alapján próbaképpen felvetettük a kedvezményekre jogosító önkéntes kártya lehető-

ségét is. Mivel nem volt lehetőség pontosan bemutatni az opciót a kérdőívezés során, egyelőre önmagában is érdekes visszajelzés, hogy pusztán az ötlet feldobására is a kérdezettek bő nyolcada reagált pozitívan. E kérdésben önkéntesek és nem önkéntesek véleményaránya között nincs statisztikailag kimutatható eltérés.

Bár a legtöbben tudtak választani a nominális válaszkála elemeiből, néhányan mégis az egyéb opciót választották. Az itt kapott szabadszavas válaszok egy része cizelláltabban utal a kommunikáció és az ezen a területen is bevethető marketingeszközök használatának fontosságára. A

kommunikáció fontosságát főleg a diplomások, az aktív tanulók és a fővárosiak említették kiemelkedő számarányban. Egy másik, többek részéről felmerülő narratíva az alulról jövő kezdeményezések mind erősebb támogatására tesz javaslatot. A lokalitás fontosságát szignifikánsan nagyobb arányban fejezték ki az ország nyugati oldalán élők, illetve a mind magasabban képzettek is inkább ezekre helyeznék hangsúlyt. Némely válaszadók pedig az egymás iránti, vélt közömbösség terjedésére utalnak, mondván, ha értékrendileg elterjedtebb volna az egymás segítségének kultúrája, kevesebb beavatkozásra lenne szükség.

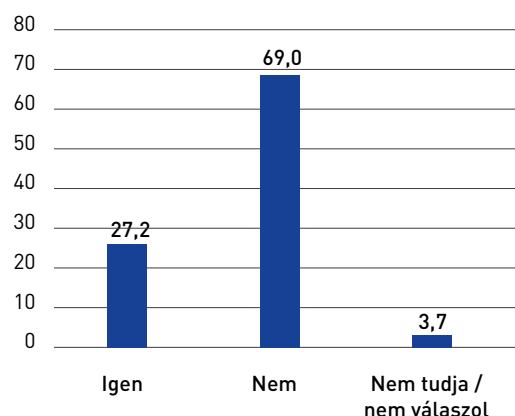

AZ ÖNKÉNTESÉG MEGÍTÉLÉSE MINT FOGLALKOZTATÁST HELYETTESÍTŐ TÁMOGATÁS

Idén is kitértünk a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra, amelyet akkor igényelhet egy munkanélküli személy, ha 30 nap munkaviszonyt igazol egy évben, ugyanakkor tudni kell, hogy ez az igazolás a közösség érdekében végzett tevékenységgel is kiváltható.⁹ Ismertségfeltáró kérdésünk alapján ezt az intézkedést a felnőtt lakosság bő negyede ismeri, ami szignifikáns csökkenést jelent a 2013-as adatokhoz képest. Az átlagot e kérdésben is egyértelműen a jelenlegi és egykori önkéntesek javítják fel, akiknek harmada tud erről a lehetőségről – érintettség-től függetlenül –, ezzel szemben a nem önkénteskedőknek csak szűk ötöde hallott róla.

Bár a közösségért végzett tevékenység – már csak nevében is, de sok esetben az akció jellegét tekintve is – szinte rokonítható az önkéntességgel, azonban, mivel adott esetben itt inkább egyfajta kényszerűség adta lehetőségről van szó, definíciós vita adódhat a kérdésben. Bár a Nemzeti Önkéntes Stratégia meghatározása értelmében sem számít önkéntességnek a tevékenység, megkérdeztük a mintába kerülteket arról, ők vajon annak tekintik-e ezt a fajta munkavégzést is. A válaszok – bár csak „igen” vagy „nem” válasz volt adható – rela-

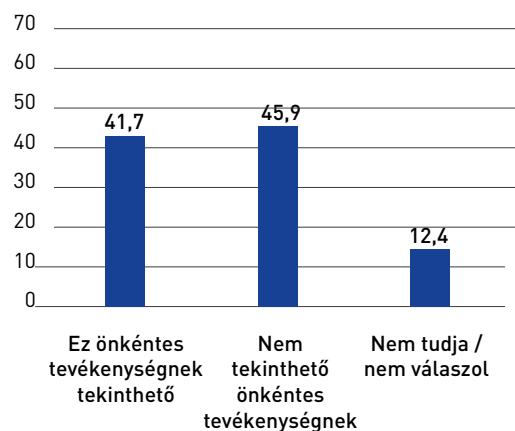
30. ábra |
A foglalkoztatást helyettesítő támogatás akkor járhat egy munkanélküli személy számára, ha 30 nap munkaviszonyt tud igazolni egy évben. Ezt a közösség érdekében végzett tevékenységgel is kiválthatja. (%)

tíve nagy társadalmi megosztottságot mutatnak a kérdésben. Míg 2013-ban a kérdezettek harmada, idén 41,7 százaléka érzi úgy, hogy ez a tevékenység kimeríti az önkéntesség fogalmát. Ezzel együtt csökkent, de még mindig maga-

sabb azok aránya, akik ezt a feltevényt nem fogadják el. Jelentős viszont a válaszolni nem tudók aránya. Külön érdekesség, hogy az önkéntesek és nem önkéntesek véleménymegoszlása között nincs szignifikáns eltérés a kérdésben.

31. ábra |
A foglalkoztatást helyettesítő támogatás céljából, a közösség érdekében végzett tevékenység Ön szerint önkéntes tevékenységnek tekinthető? (%)

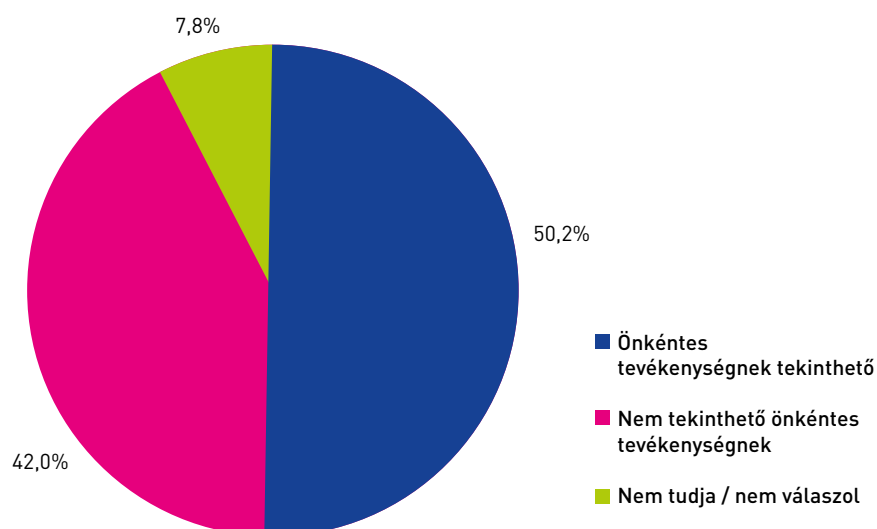
⁹ _ Vö. 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzügyi és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól.

AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT TÁRSADALMI MEGÍTÉLÉSE

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény a 2012/2013-as tanévtől kezdődően felmenő rendszerben vezette be a nemzeti köznevelés rendszerébe az iskolai közösségi szolgálatot. A közösségi szolgálat szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység. A Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020 kimondja, noha a közösségi szolgálatot el kell különíteni az önkéntes tevékenységtől, ugyanakkor kiindulópontnak, bevezető lépésnek tekinthető a valódi önkéntes tevékenység végzésének irányába, melynek szerepét nem szabad

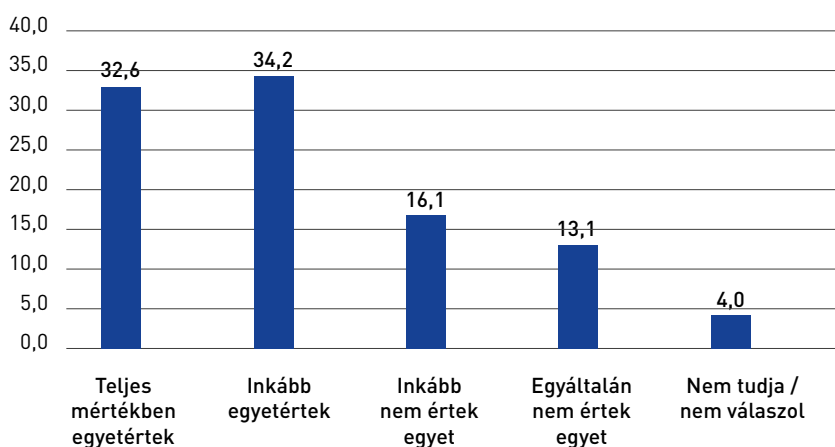
32. ábra | Az iskolai közösségi szolgálat Ön szerint önkéntes tevékenységnek tekinthető?

alábecsülni. A két tevékenység közös elemeit figyelembe véve kutatásunkban röviden kitértünk a közösségi szolgálatra is.

A téma társadalmi ismertségét mérendő, feltettük a kérdést, ismerik-e a válaszadók az intézkedést. A definíció felolvasása után, 2018 őszén, a kérdésünkre a válaszadók valamivel kevesebb mint fele mondott igent, közel ugyanilyen arányuk nem hallott még róla. Nem meglepő módon a fiatalabb korcsoportban legnagyobb a közösségi szolgálatot ismerők aránya, az aktívkorúak „igen” válaszai egységesen 51-56 százalék körül szóródnak, az ennél idősebb

33. ábra | Mennyire ért egyet az iskolai közösségi szolgálat bevezetésével? (%)

népesség szűk harmada tud a szolgálat beindulásáról.

Abban a kérdésben, hogy az iskolai közösségi szolgálat önkéntességnek tekinthető-e, egyértelműen nincs társadalmi konszenzus. Éppen a kérdezettek fele hajlandó egyenlőségjelet tenni az önkéntes tevékenység és az iskolai közösségi szolgálat közé, és csak 42 százalékuk utasítja el ezt. Minden 11. válaszadóra pedig a bizonytalanság jellemző e kérdésben. Érdekes módon maguk az egykor és most is aktív önkéntesek szerint az IKSZ belefér az önkéntességről alkotott elképzeléseikbe (53,4, illetve 58,3 százalékuk). Az önkéntességben még soha részt nem vettek esetében ezek aránya mindössze 46 százalék. Az eltérő arányra egyfajta magyarázatot ad,

hogy mind az önkéntesekkel készült fókuszcsoportok résztvevői, mind pedig a szakértő, és szakmailag a területen dolgozó interjúalanyaink többsége pozitívan tekint az intézkedésre, az önkéntesség előszobájának tartva azt.

Megkérdeztük az embereket arról is, vajon egyetértene-e az iskolai közösségi szolgálat bevezetésével. Összességében a válaszadók kétharmada inkább vagy teljes mértékben egyetért a kormányzati döntéssel. A teljes népességből maguk az önkéntesek (akár most is aktívak, akár már nem azok) háromnegyede azonosul a program megindításával, de a nem önkénteskedőknek is 60 százaléka egyetért valamilyen szinten. A 18-29 évesek értenek legkevésbé egyet a programmal,

azonban ebben a korcsoportban is inkább támogatják, mint ellenzik az iskolai közösségi szolgálatot. Ellenben jóval magasabb az egyetértők hányada a magasabban képzettek körében. A diplomások háromnegyede azonosul ugyanis az IKSZ bevezetésével, közel felük a „teljesen egyetért” lehetőséget választotta.

MÓDSZERTANI HÁTTÉR / KÉRDŐÍV

MÓDSZERTANI HÁTTÉR

Az Önkéntesség Magyarországon 2018 kutatás kvantitatív (kérdőíves) módszereken alapuló részét a felnőtt, 18 évesnél idősebb magyar lakosság körében, országosan reprezentatív, 2000 fős mintán vettük fel. A 25–30 percet igénybe vevő kérdőívet személyesen (tableten), a „véletlen séta” módszertanára építve kérdezték le kérdezőbiztosaink 2018 szeptembere eleje és októbere vége között. A minta az ország felnőtt népességét korcsoport, nem, befejezett legmagasabb iskolai végzettség, településtípus szerint reprezentálja. A mintavételből fakadó hibákat iteratív súlyozás segítségével korrigáltuk.

KÉRDŐÍV

Az adatfelvételhez használt 66 önkéntességgel kapcsolatos és 17 szociodemográfiai helyzetet felmérő kérdést tartalmazó kérdőívünk a kutatás első, 2013-ban lefolytatott ütemén alapul. Az új kérdések mellett egyes kérdéseket aktualizáltunk, más kérdéseket a próbakérdezés tapasztalataira építve egészítettünk ki vagy fogalmaztunk át. A kérdőív tematikája a következő területekre tér ki: az önkéntességről kialakult lakossági attitűdök; az önkéntes tevékenység fogalmának ismertsége; az önkéntes tevékenység végzésének gyakorisága, indíttatásai, formális vagy informális jellege, területe, szektora; a tevékenység-

ben való részvétel elutasításának esetleges okai; az önkéntes tevékenység végzésével kapcsolatos jövőbeni tervek; munkahelyi önkéntes tevékenység; jótékonykodási és adományozási szokások, célok; az iskolai közösségi

szolgálatról kialakult attitűdök, a program ismertsége, megítélése, hatásának lakossági lecsapódása. Ez utóbbi eredményeit helyhiány okán a gyorsjelentésen kívül, tanulmánykötetünkben ismertetjük majd.

Ö

N

K

É

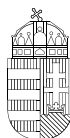
N

T

E

S

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE